

بسمه تعالی

آیین نامه یکپارچه آموزشی دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری (برای دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۲ و پس از آن)

مقدمه

با استناد به قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب ۱۳۸۳/۵/۱۸ مجلس شورای اسلامی و در راستای حفظ و ارتقاء کیفیت آموزشی در نظام آموزش عالی کشور و تحقق گام دوم انقلاب اسلامی، مرجعیت علمی و مشارکت دانشگاه‌ها در تمدن‌سازی با رویکرد حکمتی و دانایی محور، شیوه نامه اجرایی آیین‌نامه یکپارچه مقررات آموزشی دوره‌های تحصیلی به منظور رفع ابهام و ایجاد هماهنگی بین واحدهای آموزشی دانشگاه تدوین شد. این آیین‌نامه در دو بخش عمومی و اختصاصی همراه با پیوست تعاریف، تنظیم شده است.

ماده ۱. هدف

هدف از تدوین این آیین‌نامه، انتظام بخشیدن به امور تحصیلی دانشجویان از طریق تعیین چارچوب قانونی برای اجرای هماهنگ، یکپارچه و صحیح برنامه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه به منظور تربیت نیروی انسانی متخصص، متعهد، آشنا با علم و آخرین دستاوردهای علمی، و منطبق با نیازهای جامعه، در راستای بهره‌گیری بهینه از ظرفیت‌های موجود برای ارتقای سطح کیفی آموزش و پژوهش در دوره‌های تحصیلی کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی است. دوره‌های تحصیلی «دکتری عمومی رشته دامپزشکی» و «دستکاری دوره‌های تخصصی»، «کارشناسی ارشد پیوسته»، «دکتری مستقیم» و «دکتری پیوسته» دارای مقررات ویژه خود هستند و از آیین‌نامه‌های جداگانه پیروی می‌کنند.

بخش نخست: مواد عمومی

ماده ۲. شرط ورود به دانشگاه، تأیید شایستگی‌های علمی و عمومی از طریق پذیرفته شدن در آزمون ورودی (که توسط سازمان سنجش آموزش کشور برگزار می‌شود) و یا کسب پذیرش از دانشگاه طبق ضوابط و مقررات مصوب وزارت است.

ماده ۳. آموزش در دانشگاه مبتنی بر نظام ترمی-واحدی است.

ماده ۴. دانشگاه موظف است در رشته‌های مصوب شورای عالی برنامه ریزی آموزشی و دوره‌ای که مجوز آن را از شورای گسترش آموزش عالی وزارت دریافت نموده است، دانشجو بپذیرد و فقط برنامه‌های آموزشی و درسی را که بر اساس ضوابط ابلاغی وزارت و مصوب شورای عالی برنامه ریزی آموزشی تدوین گردیده است اجرا نماید.

ماده ۵. چگونگی و ترتیب ارائه تمامی دروس هر دوره و هر رشته با رعایت پیش نیاز (تقدم و تاخر) هر درس طبق برنامه درسی مصوب بر عهده گروه آموزشی است.

تبصره ۱ (و) دانشجوی در آخرین نیمسال تحصیلی که منجر به دانش آموختگی می شود، از رعایت مقررات مربوط به این ماده معاف است.

ماده ۶. دانشجوی مشمول آموزش رایگان در صورت حذف غیر موجه درس (به تشخیص شورای آموزشی دانشگاه) یا به دست نیاوردن نمره قبولی در هر درس، برای انتخاب مجدد همان درس یا درس جایگزین آن، در صورتی که سنوات مجاز تحصیلی دانشجوی تمام شده باشد موظف به پرداخت هزینه مربوط طبق مصوبه هیئت امنای دانشگاه می باشد.

ماده ۷. شرکت دانشجوی در تمام جلسات کلاس درس الزامی است.

تبصره ۱ (و). اگر دانشجوی در درسی بیش از ۳/۱۶ جلسات کلاس و یا در جلسه امتحان پایان نیمسال همان درس، غیبت کند، نمره آن درس صفر ثبت می شود. در صورتی که به تشخیص شورای آموزشی دانشگاه/موسسه مجری، غیبت دانشجوی موجه تشخیص داده شود، آن درس صفر و نمره آن، از مجموع درس های آن نیمسال حذف می شود.

تبصره ۲ (و). نظارت بر رعایت نظم و انضباط آموزشی و مقررات دانشگاه توسط دانشجوی در کلاس درس بر عهده مدرس درس می باشد. مدرس درس موظف به ثبت حضور و غیاب دانشجویان در هر جلسه و گزارش آن مطابق ضوابط دانشگاه است و دانشگاه موظف است نسبت به ثبت الکترونیکی آمار برگزاری کلاس ها و حضور و غیاب دانشجویان اقدام نماید.

ماده ۸. پیشرفت تحصیلی دانشجوی در هر درس، توسط مدرس همان درس و بر اساس حضور، شرکت در فعالیت های کلاسی، انجام تکالیف درس و نتایج امتحانات ارزشیابی می شود.

تبصره ۱ (و). برگزاری آزمون پایان ترم کتبی برای درس های نظری یا نظری-عملی الزامی است.

تبصره ۲. برگزاری آزمون میان ترم یا ارزیابی مستمر برای دروس نظری یا نظری-عملی در همه مقاطع تحصیلی الزامی است.

تبصره ۳. تنظیم صورت جلسه برای آزمون پایان ترم، برای کلیه دروس اعم از نظری، عملی و نظری-عملی الزامی است.

تبصره ۴. عدم امضای صورت جلسه امتحان توسط دانشجوی به منزله غیبت در امتحان خواهد بود.

تبصره ۵. آموزش دانشکده موظف است ظرف حداکثر ۲۴ ساعت، نسبت به ثبت غیبت امتحان دانشجوی در سامانه آموزشی اقدام نماید.

تبصره ۶. پس از برگزاری آخرین امتحان، مدرس درس موظف است ظرف مدت حداکثر ۷ روز نسبت به **ثبت موقت** نمرات در دوره کاردانی و کارشناسی و حداکثر ۲۴ روز در دوره کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی اقدام نماید.

تبصره ۷. چنانچه دانشجویی تقاضای تجدید نظر در نمره درسی را داشته باشد می تواند ظرف مدت حداکثر ۳ روز از زمان ثبت موقت، تقاضای تجدید نظر خود را در سامانه آموزشی دانشگاه ثبت نماید .

تبصره ۸. پس از پایان مهلت تقاضای تجدید نظر، مدرس درس موظف است، ظرف مدت حداکثر ۳ روز جهت رسیدگی به اعتراضات مکتوب دانشجویان و رفع اشتباهات احتمالی، اقدام به بازبینی اوراق امتحانی درس نماید و نتیجه آن را در سامانه آموزشی قبل از **ثبت نهایی** نمره اعلام نماید.

تبصره ۹. نمره هر یک از دروس پس از ثبت نهایی در سامانه، غیر قابل تغییر می باشد.

تبصره ۱۰. در صورت ثبت تقاضای دانشجوی در سامانه آموزشی در بازه زمانی تجدید نظر جهت رؤیت برگه امتحانی، مدرس درس تا قبل از ثبت نهایی نمره موظف است برگه امتحانی را به رؤیت دانشجوی برساند و سپس نمره را ثبت نهایی نماید.

تبصره ۱۱. نمرات دروس پروژه، تمرین دبیری، کارآموزی، کارورزی، عملیات صحرایی، کار در عرصه و دروسی که در برنامه درسی مصوب توام باتکلیف پژوهشی ارائه می شود (که مورد تایید اداره کل آموزش قرار گرفته است)، می بایست حداکثر تا ۴۵ روز پس از برگزاری آخرین امتحان پایان نیمسال، ثبت نهایی شود.

تبصره ۱۲. در صورت عدم ارائه گزارش دروس کارورزی و کارآموزی در مهلت مقرر، نمره آن درس صفر ثبت می شود.
تبصره ۱۳ (تبصره ۳ و). مدرس درس موظف است برگه های امتحانی و سایر فعالیت های درسی و مستندات آزمون در هر درس را پس از پایان امتحانات به عنوان سوابق درس تا حداقل یک نیمسال تحصیلی نزد خود نگهداری نماید.

ماده ۹ (و). سقف مدت مجاز تحصیل در هر دوره محدود است و با اتمام سنوات مجاز، امکان تحصیل در آن دوره از دانشجو سلب می شود و دانشجو محروم از ادامه تحصیل می شود.

تبصره ۱ (و). مدت مجاز مرخصی های **بدون احتساب** سنوات که مطابق ضوابط دانشگاه قابل استفاده برای دانشجو می باشد به شرح زیر است:

الف) مرخصی زایمان برای هر فرزند (مطابق قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت مصوب مجلس شورای اسلامی)، یک نیمسال در طول دوره بارداری و حداکثر ۴ نیمسال پس از زایمان برای مادران دانشجو دارای فرزند زیر دو سال؛

ب) مرخصی پزشکی، **حداکثر** دو نیمسال تحصیلی؛

ج) سایر مصادیق مرخصی تحصیلی (مانند ماموریت همسر یا والدین و ...) **حداکثر** تا دو نیمسال تحصیلی.

تبصره ۲: آخرین مهلت درخواست مرخصی تحصیلی تا پایان مهلت حذف و اضافه نیمسال مورد تقاضا می باشد.

ماده ۱۰. دانشجوی متقاضی انصراف از تحصیل، باید درخواست انصراف خود را شخصاً یا از طریق وکیل قانونی خود و بصورت رسمی به آموزش دانشگاه تسلیم کند. دانشجو مجاز است فقط برای یکبار و تا حداکثر دو ماه از تاریخ ارائه درخواست، تقاضای انصراف خود را پس بگیرد. در غیراینصورت، پس از انقضای این مهلت، حکم انصراف از تحصیل وی صادر می شود.

تبصره ۱ (و). تصمیم گیری در مورد بازگشت به تحصیل دانشجوی منصرف از تحصیل در محدوده سنوات مجاز تحصیلی و به شرط امکان اتمام واحدهای باقیمانده در سنوات مجاز تحصیلی باقیمانده صرفاً بر عهده شورای آموزشی دانشگاه/موسسه مجری است.

تبصره ۲. عدم انتخاب واحد در هر نیمسال توسط دانشجو به عنوان انصراف از تحصیل بوده و در صورت عدم پی گیری دانشجو و عدم تعیین تکلیف وضعیت آموزشی دانشجو تا پایان مهلت حذف و اضافه، انصراف از تحصیل دانشجو ثبت می شود.

ماده ۱۱: دانشجویی که در هر نیمسال در یک یا چند درس نمره قبولی کسب نکند، چنانچه در نیمسال های بعدی، درس یا دروس مذکور را با نمره قبولی بگذراند، نمره یا نمره های مردودی قبلی در ریزنمرات تحصیلی دانشجو ثبت شده و این نمره ها در میانگین نیمسال و کل دوره محاسبه می شود.

تبصره ۱. دانشگاه مجاز است با درخواست کتبی دانشجو مبنی بر بلا اثر نمودن نمره حداکثر یک درس مردودی از میانگین کل دوره موافقت نماید. نمره مردودی درس مذکور در ریز نمرات ثبت و در میانگین نیمسال تحصیلی محاسبه می شود. درخواست کتبی دانشجو و حذف درس مردودی صرفاً در آخرین نیمسال تحصیلی و پس از ثبت نهایی تمامی نمرات دوره، قابل انجام است. گذراندن دروس با استفاده از ماده مذکور، مشروطی دانشجو در نیمسال های قبل را خنثی

نمی کند و شورای هدایت استعدادهای درخشان وزارت مجاز است دانشجویی را که از این تبصره استفاده می نماید و به واسطه آن حائز شرایط استعداد درخشان می شود را از شمول تسهیلات خود خارج نماید.

تبصره ۲ (و). تسهیلات این ماده شامل دانشجویانی که به دلیل تقلب و یا حکم انضباطی، نمره مردودی دریافت می کنند، نمی شود.

ماده ۱۲. معادل سازی نمرات دروس گذرانده شده برای دانشجویان انصرافی، اخراجی، تغییر رشته ای، تغییر گرایش و یا انتقال توأم با تغییر رشته، با رعایت موارد زیر انجام می شود.

(۱) دروسی که دانشجو قبلاً گذرانده است در گروه آموزشی بررسی و فقط دروسی برای وی معادل سازی می شود که به تشخیص گروه آموزشی و طبق برنامه درسی مصوب با دروس رشته یا گرایش جدید حداقل ۸۰ درصد اشتراک محتوایی داشته باشد.

(۲) ارزش واحدی درس یا دروس معادل سازی شده نمی تواند بیش از ارزش واحدی درس یا دروس گذرانده شده قبلی دانشجو باشد؛ ولی معادل سازی یک درس به جای دو درس با همان ارزش واحدی و بالعکس با نظر گروه آموزشی مجاز است.

(۳) از زمان گذراندن آن درس بیش از ۵ سال نگذشته باشد و حداقل نمره قابل قبول (در دوره کاردانی و کارشناسی ۱۲، در دوره کارشناسی ارشد ۱۴ و در دوره دکتری تخصصی ۱۶) را در دانشگاه یا رشته مبداء کسب کرده باشد.

(۴) دروس از دوره یا دوره هایی که منتج به اخذ یک مدرک تحصیلی رسمی شده باشد نمی تواند معادل سازی شود.

(۵) برای دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا، معادل سازی دروس گذرانده شده در دانشگاه های پیام نور، آزاد اسلامی، علمی- کاربردی، فنی- حرفه ای، غیر انتفاعی و پردیس های خودگردان امکان پذیر نمی باشد و از حوزه علمیه، صرفاً دروس عمومی گروه معارف قابل پذیرش است.

(۶) به ازای ۱۲ تا ۲۰ واحد از دروس معادل سازی شده ۱ نیمسال از سنوات مجاز تحصیلی دانشجو در دوره کاردانی و کارشناسی کاسته می شود.

(۷) برای دانشجوی کارشناسی ارشد به ازاء معادل سازی ۸ تا ۱۴ واحد درسی، یک نیمسال از سنوات مجاز تحصیل وی کسر می شود.

(۸) تعداد واحدهای پذیرفته شده از دانشجو با وضعیت تغییر رشته/تغییر گرایش یا تغییر رشته توأم با انتقال، نباید از یک سوم کل واحدهای دوره تجاوز نماید.

(۹) تعداد واحدهای پذیرفته شده از دانشجوی انصرافی یا اخراجی، با لزوم رعایت کیفیت آموزشی در هر مقطع تحصیلی، نباید از پنجاه درصد واحدهای دوره تجاوز نماید. به تشخیص گروه آموزشی، این موضوع دانشجویانی را که در رشته یا گرایش قبلی، دانشجوی دانشگاه بوعلی سینا بوده اند را شامل نمی شود. یکسان بودن محل تحصیل قبلی و فعلی دانشجویان سایر دانشگاه ها، منجر به لغو محدودیت تعداد واحدهای پذیرفته شده (پنجاه درصد واحدهای دوره) نخواهد شد.

(۱۰) برای دانشجوی انتقالی (در دوره کاردانی و کارشناسی) که در همان رشته گرایش دانشگاه مبدا به دانشگاه مقصد منتقل شده است، واحدهای گذرانده شده در مبدا که با نمره ۱۲ و بالاتر می باشند، در صورت انطباق با سرفصل رشته عیناً در مقصد پذیرفته می شود. پذیرفتن واحدهای با نمره کمتر از ۱۲ در اختیار موسسه مقصد می باشد. تمام نمرات درسی دانشجو (در موسسه مبدا و مقصد) اعم از قبولی و یا ردی و سوابق آموزشی (مشروطی و ..)، عیناً در کارنامه دانشجو ثبت و نمرات دروس پذیرفته شده در محاسبه میانگین و واحدهای گذرانده کل او محسوب می شود.

۱۱) برای دانشجویان انصرافی و اخراجی، معادل سازی دروس از دوره پایین تر به بالاتر (کاردانی به کارشناسی و کارشناسی ناپیوسته به کارشناسی پیوسته) مشروط به رعایت سایر شرایط و ضوابط معادل سازی، مجاز است.

ماده ۱۳. برنامه ریزی و تصمیم گیری درباره تقویم آموزشی، چگونگی اعلام و ثبت نمره، زمان حذف و اضافه، حذف اضطراری دروس و دیگر موضوعات اجرایی، طبق مصوبات شورای آموزشی دانشگاه/موسسه مجری انجام می شود.

بخش دوم: مواد اختصاصی

الف- دوره های تحصیلی کاردانی و کارشناسی (پیوسته و ناپیوسته)

ماده ۱۴. مدت مجاز تحصیل در دوره های تحصیلی کاردانی (پیوسته و ناپیوسته) و کارشناسی ناپیوسته ۴ نیمسال و در دوره کارشناسی پیوسته ۸ نیمسال است.

تبصره ۱ (و). دانشگاه اختیار دارد، مدت مجاز را برای دوره کاردانی (پیوسته و ناپیوسته) و کارشناسی ناپیوسته حداکثر ۱ نیمسال و برای دوره کارشناسی پیوسته حداکثر تا ۲ نیمسال افزایش دهد.

تبصره ۲. تمدید سنوات نیمسال های پنجم و پس از آن، برای دوره کاردانی (پیوسته و ناپیوسته) و کارشناسی ناپیوسته و افزایش سنوات نیمسال های نهم و پس از آن، برای دوره کارشناسی پیوسته، منجر به پرداخت هزینه برای دانشجوی مشمول آموزش رایگان، مطابق با تعرفه هیئت امنای دانشگاه می شود.

تبصره ۳ (و). نیمسال هایی که دانشجوی بابت افزایش سنوات، شهریه پرداخت می کند از مدت تعهد خدمت آموزش رایگان وی کسر می شود.

تبصره ۴ (و). حداقل مدت مجاز برای دانش آموختگی در دوره کارشناسی پیوسته ۶ نیمسال تحصیلی می باشد.

ماده ۱۵. تحصیل همزمان دانشجوی دوره کاردانی و کارشناسی به شیوه حضوری در کلیه دانشگاه ها (دولتی و غیردولتی) و کلیه دوره های تحصیلی ممنوع است.

تبصره ۱ (و). دانشجوی دوره کارشناسی می تواند همزمان در شیوه های غیرحضوری کاردانی و کارشناسی که منتهی به مدرک تحصیلی رسمی می شود، تحصیل کند.

تبصره ۲ (و). تحصیل همزمان دانشجویان استعدادهای درخشان دوره کارشناسی بر اساس مصوبات شورای هدایت استعدادهای درخشان وزارت انجام می شود.

ماده ۱۶. نمره ارزشیابی از هر درس به صورت عددی از صفر تا ۲۰ محاسبه می شود و حداقل نمره قبولی در هر درس ۱۰ و میانگین کل قابل قبول در هر نیمسال ۱۲ است و چنانچه میانگین نمرات دانشجو در هر نیمسال تحصیلی کمتر از ۱۲ باشد؛ آن نیمسال، مشروط تلقی می شود. چنانچه دانشجو در دوره کاردانی و کارشناسی ناپیوسته دو نیمسال و در دوره کارشناسی پیوسته ۳ نیمسال اعم از متوالی یا متناوب، مشروط شود از ادامه تحصیل محروم می شود.

تبصره ۱. دانشجوی مشروط، جز در آخرین نیمسال تحصیلی، حق انتخاب بیش از ۱۵ واحد درسی در نیمسال بعدی را ندارد.

ماده ۱۷. انتخاب حداقل ۱۲ واحد درسی در هر نیمسال تحصیلی برای دانشجو الزامی است.

تبصره ۱. در آخرین نیمسال تحصیلی، دانشجو از رعایت شرط انتخاب حداقل ۱۲ واحد معاف است.

تبصره ۲ (تبصره ۱ و). حداکثر واحد درسی قابل اخذ در هر نیمسال تحصیلی ۲۰ واحد و در بازه تابستان ۶ واحد است.
تبصره ۳ (تبصره ۲ و). اگر میانگین نمرات دانشجویی در نیمسال تحصیلی حداقل ۱۷ باشد، با تایید گروه آموزشی در نیمسال تحصیلی بعد می‌تواند حداکثر تا ۲۴ واحد درسی اخذ نماید.

تبصره ۴ (تبصره ۳ و). در نیمسال تحصیلی آخر که دانشجو صرفاً ۲۴ واحد درسی باقیمانده دارد می‌تواند صرف نظر از میانگین کل (کمتر از ۱۰ نباشد) و مشروطی، ۲۴ واحد درسی را اخذ نماید.

تبصره ۵ (تبصره ۴ و). در شرایط خاص که دانشجو با گذراندن حداکثر ۸ واحد درسی دانش آموخته می‌شود، با تایید گروه آموزشی، می‌تواند واحدهای مذکور را در بازه تابستان اخذ کند.

تبصره ۶ (تبصره ۵ و). بازه تابستان، به عنوان نیمسال تحصیلی محسوب نمی‌شود. نمرات دروسی که دانشجو در بازه تابستان می‌گذراند، تنها در میانگین کل دانشجو محاسبه می‌شود و نمرات کسب شده در بازه تابستان، مشمول ضوابط مشروطی این آیین‌نامه یا تبصره ۳ این ماده نمی‌شود.

تبصره ۷ (تبصره ۶ و). نمرات دانشجو در نیمسالی که الزاماً کمتر از ۱۲ واحد انتخاب می‌کند و کسر بودن واحدها خارج از اراده اوست، همانند دروس بازه تابستانی در میانگین کل او محاسبه می‌شود و چنانچه میانگین نیمسال کمتر از ۱۲ کسب کند آن نیمسال جزو مشروطی محسوب نمی‌شود و همچنین در صورت کسب میانگین بالای ۱۷ مشمول تبصره ۳ همین ماده نمی‌شود، ولی آن نیمسال جزو حداکثر مدت مجاز تحصیل دانشجو محسوب می‌شود.

تبصره ۸. چنانچه دانشجو به عمد، حد نصاب ۱۲ واحد را تا پایان حذف و اضافه رعایت نکند، آموزش دانشکده موظف است حداکثر یک هفته پس از حذف و اضافه، کلیه دروس دانشجو در آن نیمسال را حذف نموده و برای آن نیمسال حذف ترم با احتساب سنوات منظور نماید.

تبصره ۹ (تبصره ۷ و). دانشجو نمی‌تواند همزمان از مفاد تبصره ۴ و ۵ این ماده استفاده کند.

تبصره ۱۰ (تبصره ۸ و). در صورتی که دانشجو برای دانش آموختگی حداکثر ۲ درس نظری تا سقف ۴ واحد درسی باقیمانده داشته باشد، با تایید گروه آموزشی می‌تواند آن دو درس را به صورت معرفی به استاد در آن نیمسال تحصیلی یا بازه تابستان اخذ کند.

تبصره ۱۱. با نظر گروه آموزشی، دروس غیر قابل اخذ بصورت معرفی به استاد، در شروع تحصیل باید به اطلاع دانشجویان رسانیده شود.

تبصره ۱۲. سقف واحدها در نیمسال اخذ دروس معرفی به استاد، در مجموع نباید بیش از ۲۴ واحد شود. در صورتی که اخذ دو درس معرفی به استاد منتهی به دوره تابستانی شود، سقف واحد نباید بیش از ۸ واحد درسی شود.

تبصره ۱۳ (تبصره ۹ و). چنانچه دانشجو قبلاً یک درس عملی - نظری را اخذ ولی نمره قبولی کسب نکرده است اما دوره عملی آن درس را گذرانده باشد، می‌تواند با رعایت مفاد تبصره ۱۰ این ماده بخش نظری آن درس را بصورت معرفی به استاد اخذ نماید.

تبصره ۱۴. اخذ دروس معرفی به استاد صرفاً پس از ثبت نهایی تمام نمرات امکان پذیر است.

تبصره ۱۵. امتحان درس معرفی به استاد تحت نظر آموزش دانشکده و هر هفته در یک روز و ساعت مشخص و با تنظیم صورت جلسه برگزار می‌گردد. در ضمن دروس معرفی به استاد باید در طول نیمسال تحصیلی و حداکثر تا پایان امتحانات ارائه و امتحان آن برگزار گردد.

تبصره ۱۶. دروسی که به صورت معرفی به استاد در بازه تابستان ارائه می‌شود نیز حداکثر تا ۳۱ شهریور همان سال باید ثبت و نمرات آن حداکثر تا پایان هفته دوم مهر ماه اعلام شود.

تبصره ۱۷. شیوه اخذ درس معرفی به استاد برای دانشجویانی که در نیمسال مورد تقاضا، قبلاً انتخاب واحد نموده‌اند، به شرح زیر می‌باشد:

در صورت واجد شرایط بودن، دانشجو تقاضای اخذ معرفی به استاد خود را حداکثر یک هفته پس از پایان ثبت نمرات دروس نیمسال، تحویل اداره آموزش دانشکده نموده و پس از آن حداکثر بعد از دوهفته در آزمون درس یا دروس مربوطه شرکت می‌نماید. سپس نمره درس یا دروس معرفی به استاد در آخرین نیمسال تحصیلی وی ثبت خواهد شد.

تبصره ۱۸. در صورتی که دانشگاه به هر دلیل با حذف واحدهای درسی دانشجو موافقت کند و این امر منجر به کاهش تعداد واحدهای دانشجو از حدنصاب شود، آن نیمسال به‌عنوان یک نیمسال کامل جزو سنوات تحصیلی وی محسوب می‌شود. چنانچه در این نیمسال، دانشجو میانگین کمتر از ۱۲ را کسب کند آن نیمسال جزو مشروطی محسوب نمی‌شود و همچنین در صورت کسب میانگین بالای ۱۷ مشمول تبصره ۳ ماده ۱۷ نمی‌شود.

ماده ۱۸: دانشجو می‌تواند در صورت موافقت دانشگاه طبق تقویم آموزشی و در زمان حذف اضطراری (حذف تک درس)، یک هفته قبل از شروع امتحانات پایان نیمسال، صرفاً یک درس نظری را حذف کند به شرط آنکه تعداد واحدهای باقیمانده دانشجو کمتر از ۱۲ واحد نشود.

تبصره ۱ (تبصره ۲ و). اخذ مجدد درس موضوع این ماده، مشمول پرداخت هزینه مطابق با مصوبات هیئت امنای دانشگاه خواهد شد.

ماده ۱۹: دانشجو می‌تواند در سنوات مجاز تحصیل، در صورت موافقت دانشگاه از مرخصی تحصیلی یا حذف نیمسال با احتساب سنوات استفاده کند. مجموع مدت مرخصی تحصیلی یا حذف نیمسال با احتساب سنوات برای دانشجویی کاردانی و کارشناسی ناپیوسته یک نیمسال و کارشناسی پیوسته دو نیمسال است.

تبصره ۱. درخواست مرخصی تحصیلی باید تا قبل از پایان حذف و اضافه نیمسال، در سامانه آموزشی ثبت شود. دانشجوی نوبت دوم در صورت اخذ مرخصی، ملزم به پرداخت شهریه ثابت می‌باشد.

تبصره ۲. درخواست حذف نیمسال (حذف تمام دروس یک نیمسال) باید تا قبل از شروع امتحانات نیمسال تحصیلی در سامانه آموزشی ثبت شود. دانشجوی نوبت دوم در صورت حذف نیمسال ملزم به پرداخت شهریه ثابت و متغیر می‌باشد.

تبصره ۳. دانشجو در سنوات تمدید شده نمی‌تواند از مرخصی تحصیلی یا حذف نیمسال استفاده کند.

ماده ۲۰. دانشجوی دوره‌های کاردانی ناپیوسته و کارشناسی پیوسته می‌تواند در صورت دارا بودن شرایط زیر «در همان دانشگاه» و در صورت موافقت دانشگاه، مشروط به امکان ادامه تحصیل در «سنوات مجاز باقیمانده»، رشته تحصیلی خود را تغییر دهد.

۱. نمره اکتسابی دانشجو در آزمون سراسری گروه آزمایشی ذی ربط از نمره خام آخرین فرد پذیرفته شده در آن رشته/گرایش در دانشگاه و در سال پذیرش (با تایید سازمان سنجش آموزش کشور)، کمتر نباشد.

۲. ادامه تحصیل متقاضی در رشته قبلی از نظر مقررات آموزشی بلامانع باشد.

۳. حداقل ۱/۴ (یک ششم) و حداکثر ۲/۳ (دو سوم) واحدهای درسی دوره را گذرانده باشد.

۴. دانشجو در هر دوره تحصیلی فقط یک بار می‌تواند با رعایت ضوابط تغییر رشته دهد.

تبصره ۱ (و). تغییر رشته یا گرایش در دوره کاردانی پیوسته و کارشناسی ناپیوسته، فقط در رشته‌ها یا گرایش‌های

همان مجموعه امتحانی مجاز است.

تبصره ۲ (و). در صورت تغییر رشته، معادل‌سازی دروس مطابق با ضوابط ماده ۱۲ این آیین‌نامه قابل انجام است.
تبصره ۳ (و). تغییر رشته دانشجویی که پذیرش وی در دوره تحصیلی از طریق بدون آزمون (پذیرش با سوابق تحصیلی) باشد به رشته‌هایی که پذیرش در آنها از طریق آزمون سراسری صورت گرفته باشد (پذیرش با آزمون)، ممنوع است.

ماده ۲۱. تغییر رشته یا انتقال دانشجو از دانشگاه غیردولتی به دولتی، از شهریه‌پرداز به رایگان، از غیرحضور به نیمه‌حضور و حضور، و از نیمه‌حضور به حضور، از پذیرش سوابق تحصیلی به پذیرش با آزمون ممنوع است ولی عکس آن مجاز است.

ماده ۲۲. دانشگاه موظف است در تحقق رویکرد شاگرد پروری و نقش مربیگری اعضای هیئت علمی برای هدایت تحصیلی دانشجویان از زمان پذیرش، یکی از اعضای هیئت علمی مرتبط با رشته تحصیلی دانشجو را به عنوان «راهنمای (مشاور) آموزشی» به صورت رسمی تعیین و بر اساس شیوه‌نامه مصوب دانشگاه، اقدام نماید.

ماده ۲۳. در صورتی که دانشجوی منصرف یا محروم از تحصیل در دوره کارشناسی پیوسته حداقل ۶۸ واحد درسی (شامل حداکثر ۱۰ واحد دروس عمومی) را با نمره قبولی بگذراند و میانگین کل واحدهای گذرانده شده وی ۱۲ یا بالاتر باشد، می‌تواند مدرک دوره کاردانی همان رشته را دریافت کند. در غیر این صورت به چنین دانشجویی و همچنین به دانشجوی منصرف یا محروم از تحصیل در دوره کاردانی و کارشناسی ناپیوسته، فقط یک گواهی مبنی بر تعداد واحدهای گذرانده شده داده می‌شود.

تبصره ۱ (و). در رشته‌های فنی و مهندسی واژه «مهندسی» از عنوان رشته برای دانشجویان مشمول دریافت کاردانی بین مقطعی حذف می‌شود. مگر در موارد استثناء که کلمه مهندسی از ارکان اصلی رشته می‌باشد (مانند رشته مهندسی پزشکی).

تبصره ۲ (و). در صورتی که دانشجو تعداد بیش از ۶۸ واحد درسی را گذرانده باشد، ضمن رعایت مفاد این ماده، نمرات دروسی در میانگین محاسبه می‌شود که تاثیر مثبت داشته باشد.

تبصره ۳. مدرک کاردانی حسب تقاضای رسمی دانشجو و صرف نظر از وجود دوره کاردانی مصوب در آن رشته یا مجری بودن دانشگاه محل تحصیل دانشجو، صادر می‌شود.

ماده ۲۴. ملاک دانش آموختگی برای دوره‌های کاردانی پیوسته و ناپیوسته، کارشناسی پیوسته و ناپیوسته، گذراندن کلیه واحدهای دوره و داشتن میانگین کل حداقل ۱۲ در پایان دوره است.

تبصره ۱: چنانچه میانگین کل دانشجوی کاردانی یا کارشناسی پس از گذراندن تمام واحدهای درسی دوره کمتر از ۱۲ باشد، تنها یک نیمسال، به وی فرصت داده می‌شود تا مجدداً با انتخاب حداکثر ۱۶ واحد از درس‌های تخصصی و پایه که در آن نمره قبولی بین ۱۰ تا ۱۲ را کسب کرده است، میانگین کل دوره را به حداقل ۱۲ برساند تا امکان دانش آموختگی بیابد در غیر این صورت دانشجو از ادامه تحصیل محروم می‌شود. پرداخت هزینه این دروس برای دانشجویان مشمول آموزش رایگان، توسط هیئت امنای دانشگاه تصمیم‌گیری می‌شود.

تبصره ۲. چنانچه یک یا چند درس دانشجو باقی مانده باشد و با گذراندن دروس یادشده امکان کسب میانگین کل حداقل ۱۲ میسر نباشد، دانشجو می‌تواند تا سقف ۲۴ واحد به همراه دروس باقی مانده، دروس ترمیم معدل را نیز اخذ نماید.

ماده ۲۵. تاریخ دانش آموختگی، زمان ثبت آخرین نمره درس دانشجو در آموزش دانشگاه است.

ب- دوره کارشناسی ارشد

ماده ۲۶. مدت مجاز تحصیل در دوره کارشناسی ارشد ۴ نیمسال تحصیلی است و تحصیل در این دوره تمام وقت است.

تبصره ۱ (و). مدت مجاز تحصیل می تواند تا حداکثر ۱ نیمسال تحصیلی با تأیید دانشگاه افزایش یابد.

تبصره ۲. تمدید سنوات و انتخاب واحد نیمسال پنجم در صورت حضور تمام وقت دانشجو، با درخواست دانشجو و تایید استاد راهنما و گروه آموزشی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده صورت می گیرد. تمدید سنوات نیمسال پنجم برای دانشجویان روزانه به صورت رایگان می باشد.

تبصره ۳ (تبصره ۲ و): در صورت افزایش سنوات موضوع تبصره ۱ این ماده و موجه نبودن آن از نظر دانشگاه، پرداخت هزینه برای دانشجوی مشمول آموزش رایگان جهت سنوات غیرمجاز، توسط هیئت امنای دانشگاه تصمیم گیری می شود. تبصره ۴. مطابق با مصوبه هیات امناء دانشگاه بوعلی سینا، اخذ هزینه (شهریه ثابت) از دانشجویانی که در نیم سال شهریه پرداز از پایان نامه خود دفاع می نمایند به صورت روزشمار از شروع آن نیم سال تا روز دفاع خواهد بود.

ماده ۲۷. دانشجو می تواند در صورت تأیید دانشگاه، یک نیمسال از مرخصی تحصیلی یا حذف یک نیمسال با احتساب سنوات استفاده کند.

تبصره ۱. درخواست مرخصی تحصیلی باید تا قبل از پایان حذف و اضافه نیمسال، در سامانه آموزشی ثبت شود. دانشجوی نوبت دوم در صورت اخذ مرخصی، ملزم به پرداخت شهریه ثابت می باشد.

تبصره ۲. درخواست حذف نیمسال (حذف تمام دروس یک نیمسال) باید تا قبل از شروع امتحانات نیمسال تحصیلی در سامانه آموزشی ثبت شود. دانشجوی نوبت دوم در صورت حذف نیمسال ملزم به پرداخت شهریه ثابت و متغیر می باشد.

ماده ۲۸. تحصیل همزمان دانشجوی دوره کارشناسی ارشد در کلیه شیوه‌های آموزشی و در کلیه دوره های تحصیلی دانشگاه‌ها (دولتی و غیردولتی) ممنوع است.

ماده ۲۹. نمره ارزشیابی هر درس به صورت عددی از صفر تا ۲۰ محاسبه می شود و حداقل نمره قبولی در هر درس ۱۲ است. میانگین قابل قبول در هر نیمسال ۱۴ است و چنانچه میانگین نمرات دانشجو در هر نیمسال تحصیلی کمتر از ۱۴ باشد دانشجو در آن نیمسال مشروط تلقی می شود. ۲ نیمسال مشروطی اعم از متوالی یا متناوب، در دوره کارشناسی ارشد منجر به محرومیت از تحصیل دانشجو می شود.

ماده ۳۰. اخذ حداقل ۸ واحد درسی تا حداکثر ۱۴ واحد درسی در هر نیمسال تحصیلی توسط دانشجو الزامی است. تبصره ۱ (و). دانشجو در نیمسال آخر تحصیلی از شرط اخذ حداقل واحد آموزشی معاف است. منظور از نیمسال آخر

تحصیلی دانشجوی، نیمسالی است که واحدهای درسی دانشجوی به اتمام می رسد.

تبصره ۲. تعداد واحدهای هر نیمسال تحصیلی، شامل کلیه واحدهای درسی مانند دروس جبرانی، دروس اصلی، سمینار، پایان نامه و دروس جبران معدل می باشد.

تبصره ۳. ظرفیت کلاس‌های نظری کارشناسی ارشد حداکثر ۲۵ نفر و حداقل ۵ نفر و ظرفیت کلاس‌های عملی کارشناسی ارشد بین ۵ تا ۱۰ نفر می باشد.

تبصره ۴. حذف و اضافه برای یک درس، همزمان با حذف و اضافه دانشجویان کارشناسی و پس از تایید استاد راهنما قابل انجام است.

تبصره ۵. در صورتی که معدل دانشجوی کمتر از ۱۴ نباشد، به شرط حضور در اردوی تیم ملی یا مسابقات تیم ملی مجاز خواهد بود فقط برای یک نیمسال (به جز نیمسال آخر) در طول مدت تحصیل حداقل ۶ واحد درسی انتخاب نماید.

تبصره ۶ (تبصره ۲ و). در صورتی که دانشگاه به هر دلیل با حذف واحدهای درسی دانشجوی موافقت کند و این امر منجر به کاهش تعداد واحدهای دانشجوی از حد نصاب شود، آن نیمسال به عنوان یک نیمسال کامل جزء سنوات تحصیلی وی محسوب می شود. اما در مشروط شدن دانشجوی بی تاثیر است. حذف اضطراری مشمول مفاد این تبصره نمی شود.

تبصره ۷. چنانچه دانشجوی کارشناسی ارشد بدون دلیل موجه، حد نصاب ۸ واحد را تا پایان حذف و اضافه رعایت نکند، آموزش دانشکده موظف است حداکثر یک هفته پس از حذف و اضافه، کلیه دروس دانشجوی در آن نیمسال را حذف نموده و برای آن نیمسال، حذف ترم با احتساب سنوات منظور نماید.

ماده ۳۱. در شرایط اضطرار، حذف تنها یک درس نظری (حذف اضطراری) با ثبت درخواست دانشجوی در سامانه آموزشی و تایید استاد راهنما، طبق تقویم آموزشی با رعایت و احتساب آن نیمسال در سنوات تحصیلی امکان پذیر است.

تبصره ۱. حذف تک درس با رعایت حداقل واحدهای باقیمانده (۸ واحد) امکان پذیر است و اخذ مجدد آن درس منوط به پرداخت شهریه مطابق تعرفه برابر دانشجویان نوبت دوم همان ورودی می باشد.

ماده ۳۲. دانشجوی موظف است مطابق با ضوابط دانشگاه تا قبل از شروع نیمسال سوم تحصیلی، استاد راهنما و پیشنهاد (پروپوزال) خود را (با نظر استاد راهنما) به تصویب دانشگاه برساند. در صورت عدم تصویب پیشنهاد در موعد مقرر در دانشگاه، دانشجوی مشمول امتیازات تبصره ۳ ماده ۲۶ این آیین نامه نمی شود و سنوات دانشجوی موضوع تبصره ۳ ماده ۲۶ موجه قلمداد نمی شود. چنانچه دانشجوی تا پایان نیمسال تحصیلی چهارم پیشنهاد خود را به تصویب دانشگاه نرساند، از ادامه تحصیل محروم می شود.

تبصره ۱. گروه موظف است، در نیمسال اول ورود دانشجویان کارشناسی ارشد، حداکثر تا زمان اعلام تعیین ظرفیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی برای سال آینده اساتید، به پیشنهاد دانشجوی و با موافقت عضو هیأت علمی و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی گروه، استاد راهنمای دانشجوی را مشخص نماید.

تبصره ۲. پذیرش دانشجویان کارشناسی ارشد غیرایرانی منوط به تعیین استاد راهنما بوده و تعیین استاد راهنمای دانشجویان مذکور در گروه آموزشی (ارزیابی و مصاحبه) و با تصویب شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده و کمیته جذب و پذیرش دانشجویان غیر ایرانی خواهد بود.

تبصره ۳. دانشجوی موظف است مطابق با ضوابط دانشگاه، حداکثر تا انتهای هفته دهم از شروع نیمسال سوم تحصیلی، پیشنهاد (پروپوزال) خود را (با نظر استاد راهنما) به تصویب دانشکده برساند. اگر پروپوزال دانشجوی، بعد از این تاریخ، تا

انتهای نیمسال سوم به تصویب برسد، ۵۰ درصد شهریه ثابت نیمسال پنجم و در صورت تصویب در نیمسال چهارم، صد درصد شهریه ثابت نیمسال پنجم را باید پرداخت نماید.

تبصره ۴. دانشجوی موظف است پس از تصویب پروپوزال در دانشکده، هر سه ماه یکبار، گزارش پیشرفت تحصیلی خود را از طریق پیشخوان مربوطه در سامانه ثبت نماید و پس از تایید استاد راهنما و گروه به معاون تحصیلات تکمیلی دانشکده ارائه نماید.

تبصره ۵. تغییر کلی عنوان (موضوع) پایان نامه حداکثر تا یک نیمسال (چهار ماه و نیم) قبل از دفاع و تغییر جزئی، حداکثر تا یک ماه قبل از دفاع مجاز است.

تبصره ۶. حداکثر دو عضو هیأت علمی با مرتبه علمی حداقل استادیاری به طور مشترک می‌توانند راهنمایی پایان‌نامه دانشجوی را بر عهده بگیرند.

تبصره ۷. انتخاب عضو هیأت علمی خارج از دانشگاه به عنوان استاد راهنمای مستقل یا مشترک ممنوع می‌باشد. در شرایط خاص در شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه قابل طرح است.

تبصره ۸. استاد راهنما حداکثر تا یک نیمسال (چهار و نیم ماه) قبل از دفاع دانشجوی می‌تواند نسبت به معرفی یا تغییر مشاور یا مشاوران پایان‌نامه، با تأیید شورای تحصیلات تکمیلی گروه، اقدام نماید.

تبصره ۹. حداکثر دو عضو هیأت علمی با مرتبه حداقل استادیاری به طور مشترک می‌توانند مشاوره پایان‌نامه دانشجوی را بر عهده بگیرند. در شرایط خاص می‌توان از مریدان مجرب و دارندگان مدرک دکتری تخصصی و واجد شرایط، با تأیید شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان استاد مشاور استفاده کرد. استفاده از دانشجویان دوره دکتری به عنوان استاد مشاور امکان پذیر نمی‌باشد.

تبصره ۱۰. انتخاب استاد مشاور، به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه آموزشی، از اعضای هیأت علمی همان گروه یا گروه‌های دیگر و یا خارج از دانشگاه امکان‌پذیر است.

تبصره ۱۱. زبان نگارش پایان‌نامه برای دانشجویان کارشناسی ارشد غیر ایرانی، به پیشنهاد دانشجو و استاد راهنما و تصویب گروه آموزشی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده می‌تواند زبان انگلیسی باشد. پایان‌نامه‌های مذکور باید دارای چکیده مبسوط به زبان فارسی باشند.

تبصره ۱۲. زبان نگارش پایان‌نامه برای دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های زبان خارجی به پیشنهاد دانشجو و استاد راهنما و تصویب گروه آموزشی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده می‌تواند به همان زبان خارجی باشد. پایان‌نامه‌های مذکور باید دارای چکیده مبسوط به زبان فارسی باشند.

ماده ۳۳. چنانچه دانشجو در رشته یا گرایشی غیرمرتبط با رشته دوره کارشناسی خود مطابق ضوابط وزارت پذیرفته شود ملزم به گذراندن حداکثر ۱۲ واحد درسی جبرانی طبق نظر گروه آموزشی است. پرداخت هزینه توسط دانشجو (اعم از روزانه یا شهریه پرداز) برای دروس جبرانی توسط هیئت امنای دانشگاه تصمیم‌گیری می‌شود.

تبصره ۱ (و). گروه آموزشی مربوطه، درس و تعداد واحد آن را بر اساس میزان مرتبط بودن رشته تحصیلی تعیین می‌کند.

تبصره ۲ (و). دانشجو بایستی دروس جبرانی را با حضور در کلاس‌های دایر دوره کارشناسی (همان دانشگاه یا به صورت مهمان) بگذراند و دانشگاه نمی‌تواند برای این دروس کلاس جدید برگزار نماید.

تبصره ۳. ارایه دروس کمبود تنها براساس سرفصل مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی وزارت و صرفاً در صورت تاکید سرفصل مبنی بر گذراندن دروس کمبود برای تمامی دانشجویان آن رشته (قطع نظر از مرتبط بودن و نامرتبط

بودن رشته کارشناسی آنها) امکان پذیر است. به ازای گذراندن حداقل ۸ واحد از دروس کمبود، یک نیمسال تحصیلی به طول مدت تحصیل دانشجو افزوده می‌شود.

ماده ۳۴. «تغییر رشته» یا «انتقال» دانشجوی دوره کارشناسی ارشد در همان دانشگاه یا سایر دانشگاه‌ها (دولتی و غیردولتی) ممنوع است. اما تغییر گرایش فقط در همان مجموعه امتحانی و در صورت کسب نمره مجاز در آزمون مطابق اعلام سازمان سنجش آموزش کشور با تأیید دانشگاه و در همان دانشگاه با تأیید دانشگاه مجاز می‌باشد.

تبصره ۱. تغییر گرایش دانشجو حداکثر تا پایان نیمسال اول با موافقت گروه و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده امکان‌پذیر است.

تبصره ۲. در شرایط تغییر وضعیت دانشجویان کارشناسی ارشد غیر ایرانی از حالت شهریه پرداز به بورسیه در همان رشته، تمامی دروس گذرانده شده (در دانشگاه بوعلی سینا) در کارنامه دانشجو پذیرفته می‌شود.

ماده ۳۵. دانشجو پس از انجام کار تحقیقاتی خود و تدوین پایان‌نامه و تأیید استاد راهنما، مجاز است در حضور هیئت داوران از پایان‌نامه خود دفاع کند.

تبصره ۱. تشکیل جلسه دفاع از پایان‌نامه به شرطی مجاز است که نمرات تمامی دروس دانشجو در کارنامه وی ثبت شده باشد و حداقل نمره میانگین کل در کارنامه وی ۱۴ باشد و دانشجو هیچگونه مشکل آموزشی نداشته باشد.

تبصره ۲. ترکیب هیئت داوران جلسه دفاع دانشجوی کارشناسی ارشد شامل استاد(ان) راهنما، مشاور(ان)، دو نفر داور با مرتبه حداقل استادیاری و ناظر تحصیلات تکمیلی دانشکده (بدون حق رأی) می‌باشد.

تبصره ۳. استاد راهنما، بیش از دو نفر از اعضای هیات علمی با تخصص و گرایش مرتبط با سابقه حداقل یکسال سابقه کاری در مرتبه استادیاری را به عنوان داور پیشنهاد نموده و شورای تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی نفرات منتخب را جهت تأیید به معاونت تحصیلات تکمیلی دانشکده معرفی می‌نماید.

تبصره ۴. ضروری است حداقل ۱۰ روز کاری قبل از تاریخ پیشنهادی دفاع، پایان‌نامه به داوران تحویل داده شود و داوران نظر کلی خود را که شامل مجوز برگزاری جلسه دفاع است را تا سه روز پس از دریافت پایان‌نامه، به صورت مکتوب به تحصیلات تکمیلی دانشکده اعلام نمایند.

تبصره ۵. در صورت تأیید قابل دفاع بودن پایان‌نامه توسط داوران، جلسه دفاع با حضور استاد راهنما، داوران و ناظر تحصیلات تکمیلی رسمیت پیدا می‌کند و فقط اعضای هیات داوران حاضر در جلسه، حق ارزیابی پایان‌نامه را دارند.

تبصره ۶. در صورتیکه استاد راهنما به دلایل موجه از نظر دانشگاه مانند شرکت در دوره فرصت مطالعاتی، نتواند در جلسه دفاع حضور یابد، یک عضو هیأت علمی همکار در همان رشته/گرایش می‌تواند با وکالت کتبی از استاد راهنما به جای او با حق رأی در جلسه دفاع شرکت نماید.

تبصره ۷. مسئولیت ارائه مطالب و دفاع از پایان‌نامه، به عهده شخص دانشجو می‌باشد و تنها توانایی دانشجو در انجام و ارایه پژوهش، پاسخگویی به سوالات و همچنین نظم و دقت در انجام پژوهش مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

ماده ۳۶. نمره پایان‌نامه در میانگین کل محاسبه نمی‌شود و ارزشیابی آن به صورت کیفی و به شرح زیر انجام می‌شود:

- مردود (کمتر از ۱۴)

- قبول با درجه؛ متوسط (۱۵/۹۹ - ۱۴)، خوب (۱۶ - ۱۷/۹۹)، خیلی خوب (۱۸ - ۱۸/۹۹) و یا عالی (۱۹ - ۲۰)

تبصره ۱ (و): تغییر نمره پایان‌نامه که توسط هیئت داوران تأیید شده است توسط سایر مراجع دانشگاه، به هیچ عنوان

مجاز نیست.

تبصره ۲. برای تحویل به موقع گزارش‌های پیشرفت امور پایان نامه (۰/۷۵ نمره) در ارزشیابی نهایی پایان‌نامه کارشناسی ارشد، منظور می‌گردد.

تبصره ۳. مواردی که مشمول نمره تشویقی می‌شود باید قبل از دفاع به معاون تحصیلات تکمیلی دانشکده ارایه گردد.
تبصره ۴ (تبصره ۲ و). حداکثر زمان اصلاح پایان نامه پس از برگزاری جلسه دفاع و اخذ نمره قبولی توسط دانشجو، ۳ ماه می‌باشد. هیئت داوران موظف است در جلسه دفاع، برای شرایطی که دانشجو اصلاحات را انجام ندهد یا اصلاحات توسط استاد راهنما تایید نشود، نحوه ارائه نمره نهایی و قبولی یا عدم قبولی پایان نامه را تعیین تکلیف کند.
تبصره ۵. اصلاحات پایان نامه بعد از جلسه دفاع، باید به تایید استاد راهنما و اساتید داور برسد.

تبصره ۶. بنا بر مصوبه هیات امناء دانشگاه بوعلی سینا، دانشجوی کارشناسی ارشد ملزم است حداکثر سه ماه پس از دفاع، اصلاحات مورد نظر هیئت داوران را در پایان نامه خود اعمال و به تایید استاد راهنما برساند. در غیر این صورت بابت هر هفته تاخیر (حداکثر تا ۱۸ هفته) هزینه یک هجدهم شهریه ثابت یک نیم سال تحصیلی دانشجوی کارشناسی ارشد نوبت دوم از دانشجو اخذ شده و سپس نمره پایان نامه وی ثبت و مجوز تسویه حساب صادر می‌شود. در صورت تاخیر بیش از ۱۸ هفته، موضوع جهت بررسی به کمیسیون موارد خاص دانشگاه ارجاع می‌شود. در صورت نبود دلایل کافی با نظر کمیسیون موارد خاص، پایان نامه دانشجو مردود اعلام می‌گردد و پس از تسویه حساب، صرفاً گواهی واحدهای گذرانده شده در اختیار دانشجو قرار می‌گیرد.

تبصره ۷ (تبصره ۳ و). چنانچه ارزشیابی پایان نامه مردود اعلام شود، با تایید هیئت داوران حداکثر یک نیمسال تحصیلی به دانشجو اجازه داده می‌شود تا پس از اعمال نظرات اصلاحی هیئت داوران، یک بار دیگر در جلسه دفاع شرکت و از پایان نامه خود دفاع کند. در صورت عدم موفقیت دانشجو در دفاع از پایان نامه در بار دوم، دانشجو از ادامه تحصیل محروم می‌شود.

ماده ۳۷. ملاک دانش آموختگی، گذراندن همه واحدهای درسی دوره، کسب میانگین کل حداقل ۱۴ و موفقیت در دفاع از پایان نامه است.

تبصره ۱ (و). چنانچه میانگین کل نمرات دانشجوی کارشناسی ارشد پس از گذراندن تمام واحدهای درسی دوره کمتر از ۱۴ باشد، اجازه دفاع از پایان نامه را ندارد و تنها یک نیمسال «با رعایت سقف مجاز سنوات تحصیلی» به وی فرصت داده می‌شود تا مجدداً با انتخاب حداکثر ۸ واحد از درس‌هایی که در آن نمره بین ۱۲ تا ۱۴ را کسب کرده است، میانگین کل دوره را به استثنای پایان نامه به حداقل ۱۴ برساند تا به وی اجازه دفاع از پایان نامه داده شود. در غیر این صورت، دانشجو از ادامه تحصیل محروم می‌شود.

تبصره ۲. اخذ دروس جبران معدل مشمول پرداخت شهریه مطابق تعرفه دانشجویان نوبت دوم سال اخذ درس می‌باشد.
تبصره ۳. در صورت عدم ارایه دروس جبران معدل در یک نیمسال، تنها با رعایت سقف مجاز سنوات تحصیلی به دانشجو فرصت داده می‌شود دروس مذکور را در دو نیمسال متوالی اخذ نماید.

تبصره ۴. با رعایت سقف واحد، دانشجو می‌تواند از نیمسال سوم دروس جبران معدل را به همراه دروس اصلی بگذراند.
تبصره ۵ (تبصره ۲ و). در صورتی که دانشجو با اتمام سنوات تحصیلی موفق به دفاع از پایان نامه نشود از ادامه تحصیل محروم می‌شود.

تبصره ۶ (تبصره ۳ و). در رشته‌هایی که در برنامه درسی آنها، پایان نامه پیش بینی نشده است، از تبصره فوق

مستثنی هستند و شرط موفقیت در دفاع از پایان نامه، از شروط ملاک دانش آموختگی دانشجویان آن رشته حذف می گردد.

تبصره ۷ (تبصره ۴ و). دانشگاه می تواند به دانشجویی که به هر دلیل نتواند در سنوات مجاز، دوره تحصیلی را به پایان برساند، برابر ضوابط فقط گواهی گذراندن واحدهای درسی را اعطا کند.
تبصره ۸ (تبصره ۵ و). تاریخ دانش آموختگی، روز دفاع و کسب درجه قبولی از پایان نامه است.

ماده ۳۸. چنانچه دانشجو در حین تحصیل و انجام پژوهش و تدوین پایان نامه مرتکب تخلف علمی (جعل، تقلب، کپی برداری و دیگر مصادیق) شود و تخلف او از سوی کارگروه اخلاق در پژوهش دانشگاه اثبات گردد با رعایت ضوابط تعیین شده توسط کارگروه مذکور و متناسب با میزان تخلف، تصمیم گیری در مورد دانشجوی خاطی توسط دانشگاه انجام می شود.

تبصره ۱ (و). در صورت احراز و اثبات تخلف علمی دانشجو پس از اتمام تحصیلات از سوی کارگروه اخلاق در پژوهش دانشگاه با رعایت ضوابط تعیین شده توسط کارگروه مذکور، تخلف مذکور بررسی و متناسب با میزان تخلف، تصمیم گیری در مورد دانشجوی خاطی توسط دانشگاه انجام می شود.

تبصره ۲. احراز و اثبات قطعی تخلف علمی دانشجو در حین تحصیل و انجام پژوهش و تدوین پایان نامه، منجر به محرومیت از ادامه تحصیل و اخراج می شود.

تبصره ۳. احراز و اثبات قطعی تخلف علمی دانشجو پس از اتمام تحصیلات، منجر به ابطال مدرک تحصیلی صادر شده خواهد شد.

ج- دوره دکتری تخصصی

ماده ۳۹. مدت مجاز تحصیل در دوره دکتری تخصصی حداقل ۶ و حداکثر ۸ نیمسال تحصیلی است و تحصیل در این دوره به صورت تمام وقت است.

تبصره ۱ (و). مدت مجاز تحصیل می تواند تا حداکثر دو نیمسال تحصیلی به شرط تایید دانشگاه افزایش یابد.

تبصره ۲ (و): در صورت افزایش سنوات موضوع تبصره ۱ و موجه نبودن آن از نظر دانشگاه، پرداخت هزینه برای دانشجوی مشمول آموزش رایگان جهت سنوات غیرمجاز، توسط هیئت امنای دانشگاه تصمیم گیری می شود.

تبصره ۳. تمدید سنوات نیمسال نهم، در صورت تائید گروه آموزشی، توسط شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده صورت می گیرد و برای دانشجوی مشمول آموزش رایگان، به صورت رایگان است.

تبصره ۴. تمدید سنوات نیمسال دهم، در صورت تائید گروه آموزشی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده، توسط شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه صورت می گیرد. بر این اساس شهریه ثابت یک نیمسال تحصیلی براساس سال ورود (یا شهریه مصوب هیات امنای دانشگاه) از دانشجو اخذ می شود.

تبصره ۵. در شرایط خاص، تمدید سنوات مازاد بر سنوات مجاز (نیمسال نهم به بعد)، در صورت تایید استاد راهنما، گروه آموزشی، در شورای مربوطه بررسی خواهد شد و در صورت تایید، دانشجو موظف است شهریه ثابت یک نیمسال تحصیلی را براساس سال ورود به دانشگاه پرداخت نماید. بنا بر مصوبه هیات امنای دانشگاه بوعلی سینا، چنانچه دانشجو دکتری قبل از اتمام نیمسال مازاد بر سنوات مجاز (نیمسال نهم به بعد) از رساله خود دفاع کند، اخذ شهریه به صورت روزشمار از شروع نیم سال تحصیلی تا روز دفاع خواهد بود.

تبصره ۶. برخورداری دانشجویان از تسهیلات رفاهی از جمله خوابگاه دانشجویی حداکثر نه نیمسال امکان پذیر است.
تبصره ۷ (تبصره ۳ و). تحصیل همزمان دانشجوی دوره دکتری تخصصی در کلیه شیوه‌های آموزشی و در کلیه دوره‌های تحصیلی دانشگاه‌ها (دولتی و غیردولتی) ممنوع است.

تبصره ۸. مسئولیت اعلام عدم حضور دانشجو در دوره پژوهشی بر عهده استاد راهنما می باشد.
تبصره ۹. استاد راهنما ملزم است در پایان هر نیمسال نسبت به ارائه گزارش حضور یا عدم حضور دانشجو به گروه آموزشی و معاونت تحصیلات تکمیلی دانشکده اقدام نماید. بدیهی است هرگونه ادعا و اقدام در خصوص عدم حضور دانشجو با استناد به گزارش‌های استاد راهنما قابل بررسی خواهد بود.

ماده ۴۰. نمره ارزشیابی از هر درس به صورت عددی از صفر تا ۲۰ محاسبه می‌شود. حداقل نمره قبولی در هر درس ۱۴ و میانگین کل قابل قبول پس از گذراندن تمام واحدهای آموزشی ۱۶ است.
تبصره ۱ (و). در صورتی که دانشجو به هر دلیل نتواند درسی را بگذراند، و درس مذکور مجدداً در دانشگاه ارائه نشود، می‌تواند با نظر گروه آموزشی، درس دیگری را جایگزین نماید. نمره درس مردودی در ریز نمرات ثبت می‌شود و در میانگین نیمسال و کل محاسبه می‌شود.

تبصره ۲. تعداد واحدهای درسی دوره دکتری تخصصی مطابق با آخرین سرفصل مصوب وزارت علوم و تایید شورای برنامه ریزی دانشگاه می باشد که در برنامه درسی هر رشته تحصیلی لحاظ می‌شود. تعداد و فهرست واحدهای درسی و رساله طبق برنامه مصوب هر رشته تعیین می‌شود.

تبصره ۳. دانشجو در هر نیمسال تحصیلی لازم است حداقل ۶ و حداکثر ۱۰ واحد درسی انتخاب کند.
تبصره ۴. گروه‌های آموزشی موظفند در ارائه دروس به نحوی برنامه‌ریزی نمایند که مرحله آموزشی طی دو یا حداکثر سه نیمسال تحصیلی به پایان برسد.

تبصره ۵. گروه‌های آموزشی موظفند برای کلیه دانشجویان هر رشته/گرایش در هر ورودی، دروس یکسان ارائه نمایند.
تبصره ۶. حذف و اضافه و حذف اضطراری (حذف تک‌درس) امکان پذیر نمی‌باشد.

تبصره ۷. هر عضو هیات علمی نمی‌تواند در هر رشته/گرایش بیش از یک سوم واحدهای دوره دکتری را تدریس نماید. در شرایط خاص با تصویب شورای تحصیلات تکمیلی گروه، دانشکده و تایید شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه این نسبت می‌تواند تا یک دوم افزایش یابد.

تبصره ۸. در شرایط تغییر وضعیت دانشجویان دکتری غیر ایرانی از حالت شهریه پرداز به بورسیه در همان رشته، تمامی دروس گذرانده شده در کارنامه دانشجو پذیرفته می‌شود.

تبصره ۹. در انتخاب دروس، اولویت با دروس جبرانی است. تعداد و عناوین دروس جبرانی براساس سرفصل مصوب کارشناسی ارشد آن رشته و زمان انتخاب آنها توسط شورای تحصیلات تکمیلی گروه تعیین می‌شود.

تبصره ۱۰. تکرار دروسی که دانشجو قبلاً در دوره کارشناسی ارشد گذرانده است، طبق سرفصل مجاز نیست. برای این منظور دانشجو موظف است ریز نمرات دوره کارشناسی ارشد خود را به گروه تحویل دهد.

تبصره ۱۱. ارائه جداگانه دروس جبرانی برای دانشجویان دوره دکتری مجاز نمی‌باشد و این دانشجویان باید در کلاس‌های دوره کارشناسی ارشد شرکت نمایند.

تبصره ۱۲. در صورتی که رشته دکتری مورد نظر، فاقد دوره کارشناسی ارشد در دانشگاه باشد و یا در صورت عدم ارائه درس مورد نظر در یک سال تحصیلی، ارائه درس جبرانی با تایید شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه، در هر سال تحصیلی

تنها یک بار، مجاز خواهد بود. در این صورت ضریب واحدهای تدریس شده برای اساتید، مشابه دوره کارشناسی ارشد منظور می‌شود.

تبصره ۱۳. نمره دروس جبرانی در کارنامه دانشجو ثبت می‌شود اما در احتساب میانگین نمرات نیمسال تحصیلی و میانگین کل نمرات، منظور نمی‌شود.

تبصره ۱۴. به ازای گذراندن حداقل شش واحد جبرانی، یک نیمسال تحصیلی به طول مدت تحصیل دانشجو افزوده می‌شود.

تبصره ۱۵. در مورد تعداد دروس جبرانی دانشجویان دکتری غیر ایرانی، مرجع تصمیم‌گیری شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه می‌باشد.

ماده ۴۱. برای ورود به مرحله ارزیابی جامع، کسب میانگین کل حداقل ۱۶ و احراز بسندگی زبان خارجی مطابق شیوه نامه ابلاغی معاونت آموزشی وزارت الزامی است.

تبصره ۱ (و). حداقل نمره قبولی در ارزیابی جامع، ۱۶ است. در غیر این صورت، دانشجو مجاز است، صرفاً یکبار دیگر در ارزیابی جامع شرکت کند و آن را با موفقیت بگذراند. در صورت عدم کسب نمره، امکان ادامه تحصیل از دانشجو سلب می‌شود.

تبصره ۲. با عنایت به موارد تفسیری مصوب جلسه ۹۶۰ شورای عالی برنامه ریزی در راستای اجرایی سازی شیوه نامه بسندگی زبان خارجی برای دانشجویان دوره دکتری تخصصی به شرح زیر عمل می‌شود.

الف: در صورت پذیرش دانشجو در مقطع دکتری تخصصی و کسب نمره زبان آزمون نیمه متمرکز در همان سال به میزان ۵۰ و بالاتر، بسندگی زبان خارجی دانشجو احراز شده تلقی می‌شود.

ب: در صورت کسب نمره ۵۰ و بالاتر در هریک از آزمون‌های معتبر مورد تأیید معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (جدول ۱)، بسندگی زبان تخصصی احراز می‌شود.

جدول ۱- نمره قابل قبول زبان آزمون‌های مختلف برای دفاع و آزمون جامع برای تمامی دانشجویان دکتری و

همچنین دانشجویان دکتری در رشته آموزش زبان انگلیسی

آزمون	حداقل نمره لازم	حداقل نمره لازم	حداقل نمره لازم برای دفاع از رساله
	برای شرکت در آزمون جامع	برای دفاع از رساله	دانشجویان رشته آموزش زبان انگلیسی
MCHE(MSRT)	۴۰	۵۰	۸۰
TOEFL (PBT)	۴۴۶	۴۸۰	۶۰۰
TOLIMO	۴۶۴	۵۰۰	۶۱۰
IELTS	۵	۶	۷
آزمون‌های زبان در دانشگاه‌ها با مجوز وزارت عتف	۴۰	۵۰	۸۰

ج: ارزیابی و اعلام بسندگی زبان خارجی دانشجوی دکتری توسط استاد راهنما، در دانشگاه بوعلی سینا طبق ضابطه زیر انجام می‌گردد.

دانشجویان دکتری که حد نصاب اولیه زبان را ندارند، در سال اول تحصیل، در دوره توانمندسازی زبان خارجی دانشگاه، ویژه دانشجویان دکتری شرکت می نمایند. دوره مذکور به مدت یک نیمسال و دو جلسه در هفته تشکیل می شود و محتوای دروس آن مبتنی بر توانایی در خواندن، نوشتن و ارائه سمینار می باشد. بعد از گذراندن موفقیت آمیز این دوره توسط دانشجویان دکتری، استاد راهنما ارزیابی خود را در مورد میزان توانایی ایشان در مهارت های زبان خارجی در فرم ویژه به دانشگاه اعلام می نماید. شهریه دوره مذکور توسط هیات امنای تعیین می گردد.

استاد راهنما جهت احراز بسندگی زبان خارجی دانشجویان دکتری خود، موظف است یک جلسه ارزیابی با حضور مدیر گروه و ناظر تعیین شده از سوی حوزه مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه برگزار نماید و مهارت های چهارگانه زبان خارجی شامل: مهارت های شنیداری، گفتاری، خواندن و نوشتاری را ارزیابی نموده و در فرم مربوطه درج و به دانشگاه اعلام نماید.

د: برای دانشجویان رشته های ۱- زبان و ادبیات عرب، ۲- علوم قرآن و حدیث و ۳- فقه و مبانی حقوق، علاوه بر موارد فوق، قبولی در آزمون اختصاصی زبان عربی (اشتمال) برگزارکننده دانشگاه تهران، دانشگاه الزهرا و دانشگاه فردوسی مشهد مورد تایید خواهد بود بدین صورت که دانشجویان رشته زبان و ادبیات عرب در این آزمون، حداقل نمره ۵۵ و دانشجویان رشته علوم قرآن و حدیث و رشته فقه و مبانی حقوق، حداقل نمره ۵۰ را کسب نمایند.

تبصره ۳ (تبصره ۲ و). چنانچه میانگین کل نمرات دانشجوی دکتری تخصصی پس از گذراندن تمام واحدهای درسی دوره کمتر از ۱۶ باشد اجازه ورود به مرحله ارزیابی جامع را ندارد و تنها یک نیمسال «با رعایت سقف مجاز سنوات تحصیلی» به وی فرصت داده می شود تا مجدداً با انتخاب حداکثر ۶ واحد از درس هایی که در آن نمره بین ۱۴ تا ۱۶ را کسب کرده است، میانگین کل دوره را به حداقل ۱۶ برساند تا به وی اجازه ورود به ارزیابی جامع داده شود. در غیر این صورت، دانشجو از ادامه تحصیل محروم می شود.

تبصره ۴. در صورت نیاز، دانشجو می تواند دروس جبران معدل را همراه با دروس اصلی باقیمانده اخذ نماید.

تبصره ۵. شهریه دروس جبران معدل طبق تعرفه دانشجویان دکتری نوبت دوم (شبهانه) محاسبه می گردد.

ماده ۴۲. «تغییر رشته» یا «انتقال» یا «تغییر گرایش» دانشجوی دوره دکتری تخصصی در همان دانشگاه یا سایر دانشگاهها (دولتی و غیردولتی) ممنوع است.

ماده ۴۳. دانشجو موظف است مطابق با ضوابط دانشگاه تا قبل از شروع نیمسال سوم تحصیلی، استاد راهنما و موضوع رساله خود را (با نظر استاد راهنما) به تصویب گروه آموزشی برساند. در صورت عدم تعیین استاد راهنما و موضوع رساله در موعد مقرر در گروه آموزشی، دانشجو مشمول امتیازات تبصره ۲ ماده ۳۹ این آیین نامه نمی شود و سنوات دانشجو موضوع تبصره ۲ ماده ۳۹ موجه قلمداد نمی شود.

تبصره ۱. گروه موظف است، در نیمسال اول ورود دانشجویان دکتری، حداکثر تا زمان اعلام تعیین ظرفیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی برای سال آینده اساتید، با موافقت عضو هیأت علمی و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی گروه، استاد راهنمای دانشجو را مشخص نماید.

تبصره ۲. پذیرش دانشجویان دکتری غیر ایرانی منوط به تعیین استاد راهنما بوده و تعیین استاد راهنمای دانشجویان مذکور در گروه آموزشی (ارزیابی و مصاحبه) و با تصویب شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده و کمیته جذب و پذیرش دانشجویان غیر ایرانی خواهد بود.

ماده ۴۴. تصویب پیشنهاد رساله در دانشگاه پس از گذراندن موفقیت‌آمیز ارزیابی جامع، شرط لازم برای اجرای رساله در دوره دکتری تخصصی است.

تبصره ۱ (و). رویکردها و سیاست‌های کلان برای جهت‌دهی به محورهای مطالعاتی و تحقیقاتی دانشجویان در انتخاب موضوع و نگارش رساله از سوی معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه تعیین و ضوابط و شرایط اختصاصی انجام آن در قالب رساله را شورای آموزشی دانشگاه تصویب می‌کند.

تبصره ۲ (و). دانشگاه مجاز است کسب میانگین کل ۱۸ و بالاتر توسط دانشجو، به شرط عدم مردودی در دروس گذرانده شده را به عنوان جانشین آزمون جامع بپذیرد.

تبصره ۳. برای دانشجویان دکتری پژوهش محور، "ارزیابی جامع پژوهشی" بر اساس آیین نامه مربوطه انجام می‌شود.

تبصره ۴. طول دوره مجاز مرحله آموزشی با احتساب آزمون جامع، حداکثر ۵ نیمسال است. چنانچه دانشجو نتواند مرحله آموزشی و آزمون جامع را در این مدت به پایان برساند از ادامه تحصیل محروم خواهد شد.

تبصره ۵. آزمون جامع دو بار در هر سال تحصیلی (نیمه دوم اردیبهشت و نیمه دوم آبان ماه) برگزار می‌شود.

تبصره ۶. دانشجو موظف است در نیمسالی که قصد گذراندن آزمون جامع را دارد، واحد آزمون جامع را مانند سایر واحدهای درسی انتخاب نماید.

تبصره ۷. گروه موظف است حداقل سه ماه پیش از تاریخ برگزاری آزمون جامع، نسبت به اطلاع رسانی دروس مورد ارزیابی به دانشجویان متقاضی آزمون جامع، اقدام نماید.

تبصره ۸. آزمون جامع از محتوای تعداد سه تا پنج عنوان درسی، به پیشنهاد استاد/استادان راهنما و تأیید گروه آموزشی و به صورت کتبی و شفاهی، حداکثر در دو روز متوالی برگزار می‌شود.

تبصره ۹. دانشکده‌ها موظفند درخواست آزمون جامع را حداقل ۱۵ روز قبل از برگزاری با معرفی ترکیب هیأت برگزار کننده آزمون به تحصیلات تکمیلی دانشگاه ارائه نمایند.

تبصره ۱۰. ترکیب هیأت برگزار کننده آزمون جامع شامل استاد راهنما و حداقل دو داور با تخصص مرتبط (با مرتبه حداقل استادیاری و حداقل سه سال سابقه تدریس در دوره‌های تحصیلات تکمیلی) می‌باشد که به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه آموزشی تعیین می‌شوند. در صورت نیاز، گروه‌های آموزشی می‌توانند یک داور را از موسسات خارج دانشگاه با حداقل مرتبه دانشیاری معرفی نمایند.

تبصره ۱۱. ارزش آزمون کتبی و شفاهی به ترتیب ۷۰ و ۳۰ درصد از نمره نهایی است و میانگین کل نمرات دانشجو در آزمون جامع، نباید کم‌تر از ۱۶ (از ۲۰) باشد.

تبصره ۱۲. نمره هر ماده درسی در مرحله کتبی آزمون جامع، باید حداقل ۳۵ از ۷۰ باشد. در غیر اینصورت حتی اگر میانگین دروس حداقل ۵۰ از ۷۰ باشد، دانشجو مردود تلقی شده و به مرحله آزمون شفاهی راه نمی‌یابد.

تبصره ۱۳. پس از برگزاری آزمون جامع، تحصیلات تکمیلی دانشکده، صورتجلسه نتیجه آزمون هر کدام از دانشجویان را بر مبنای نمره ۲۰ تنظیم نموده (در قالب فرم مخصوص) و برای ثبت نمره، به تحصیلات تکمیلی دانشگاه ارسال می‌نماید.

تبصره ۱۴. دانشجو می‌تواند تا پایان نیمسال اول تحصیلی، زیر نظر استاد راهنما، زمینه پژوهش رساله خود را تعیین و با تأیید استاد/استادان راهنما به شورای تحصیلات تکمیلی گروه اعلام نماید. پس از آن دانشجو می‌تواند فعالیت خود را برای تدوین پروپوزال رساله ادامه دهد.

تبصره ۱۵. دانشجو ملزم است حداکثر یک نیمسال پس از گذراندن آزمون جامع نسبت به تصویب نهایی پروپوزال در شورای تحصیلات تکمیلی گروه و دانشکده اقدام نماید.

تبصره ۱۶. تغییر کلی عنوان پروپوزال رساله تا شش ماه قبل از دفاع و تغییر جزئی تا دو ماه قبل از دفاع، با تایید شورای تحصیلات تکمیلی گروه و دانشکده مجاز است.

تبصره ۱۷. دانشجوی موظف است پس از تصویب پروپوزال در دانشکده، هر سه ماه یکبار، گزارش پیشرفت تحصیلی خود را از طریق پیشخوان مربوطه در سامانه ثبت نماید و پس از تایید استاد راهنما و گروه به معاون تحصیلات تکمیلی دانشکده ارائه نماید.

تبصره ۱۸. تغییر کلی عنوان (موضوع) پایان نامه حداکثر تا یک نیمسال (چهار ماه و نیم) قبل از دفاع و تغییر جزئی، حداکثر تا یک ماه قبل از دفاع مجاز است

تبصره ۱۹. زبان نگارش پایان نامه برای دانشجویان دکتری غیر ایرانی، به پیشنهاد دانشجو و استاد راهنما و تصویب گروه آموزشی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده می تواند زبان انگلیسی باشد. پایان نامه های مذکور باید دارای چکیده مبسوط به زبان فارسی باشند.

تبصره ۲۰. زبان نگارش پایان نامه برای دانشجویان دکتری رشته های زبان خارجی به پیشنهاد دانشجو و استاد راهنما و تصویب گروه آموزشی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده می تواند به همان زبان خارجی باشد. پایان نامه های مذکور باید دارای چکیده مبسوط به زبان فارسی باشند.

تبصره ۲۱. دانشجوی دکتری موظف است در اولین نیمسال پس از گذراندن کلیه دروس با کسب حداقل معدل ۱۶ در امتحان جامع شرکت نماید. در صورت نداشتن حد نصاب بسندگی زبان خارجه، مرخصی یا حذف ترم با احتساب برای وی منظور خواهد شد.

ماده ۴۵. دانشجوی دوره دکتری تخصصی مجاز است علاوه بر استاد راهنمای اصلی، استاد راهنمای دوم نیز داشته باشد. استاد راهنمای اول به درخواست دانشجو و از میان اعضای هیئت علمی دارای شرایط دانشگاه محل تحصیل و با مرتبه علمی حداقل استادیاری با تأیید گروه آموزشی تعیین می شود. انتخاب استاد راهنمای دوم و استاد/استادان مشاور به پیشنهاد استاد راهنمای اول و تأیید گروه آموزشی از میان اعضای هیئت علمی یا افراد دارای صلاحیت با تخصص مرتبط در جامعه و صنعت، امکان پذیر است.

تبصره ۱. انتخاب عضو هیأت علمی خارج از دانشگاه به عنوان استاد راهنمای مشترک در شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه قابل بررسی است.

تبصره ۲. استاد راهنما حداکثر تا یک نیمسال (چهار و نیم ماه) قبل از دفاع دانشجو می تواند نسبت به معرفی یا تغییر مشاور یا مشاوران پایان نامه، با تأیید شورای تحصیلات تکمیلی گروه، اقدام نماید.

تبصره ۳. یک تا دو نفر از اعضای هیأت علمی یا صاحب نظران و پژوهشگران برجسته با مدرک دکتری به پیشنهاد استاد راهنما و تصویب شورای تحصیلات تکمیلی گروه و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده، به عنوان استاد/استادان مشاور رساله دانشجو، تعیین می شوند.

تبصره ۴. انتخاب استاد مشاور، به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه آموزشی، از اعضای هیأت علمی همان گروه یا گروه های دیگر و یا خارج از دانشگاه امکان پذیر است.

تبصره ۵. چنانچه به دلایلی استاد راهنما از هدایت دانشجو منصرف گردد، لازم است حداکثر تا دو نیمسال پس از شروع تحصیل دانشجو، تقاضای کتبی خود را همراه با توضیحات لازم به گروه ارائه دهد تا موضوع در گروه و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده بررسی و تصمیم گیری شود.

ماده ۴۶. دانشجو مجاز است در زمان تدوین رساله دکتری و برای ادامه فعالیت های پژوهشی خود طبق آیین نامه مصوب وزارت در مدت مجاز تحصیل با عنوان فرصت تحقیقاتی در یکی از دانشگاه های داخلی یا خارجی با رعایت ضوابط و مقررات مشغول به فعالیت شود.

تبصره ۱. در راستای ارتقای کیفی و بهره مندی هر چه بیشتر از فرصت مطالعاتی، دانشجو می بایست با تایید استاد راهنما، صرفا پذیرش این دوره را از دانشگاه های دارای رتبه الف (ممتاز) (برای دانشجویان متقاضی فرصت خارج) و دانشگاه ها و موسسات پژوهشی معتبر سطح ۱ و ۲ کشور (برای متقاضیان فرصت مطالعاتی داخل) مندرج در سامانه وزارت علوم، ارائه نماید. در غیر اینصورت دلایل توجیهی استاد راهنما و گروه مربوطه در شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده و دانشگاه قابل بررسی خواهد بود.

تبصره ۲. همزمان با ارایه پذیرش دانشجو از دانشگاه های مذکور در تبصره ۱، دانشجو می بایست اقدام به ارایه برنامه پژوهشی و زمانبندی انجام پژوهش به صورت تقریبی مورد تایید استاد راهنما، گروه و دانشکده به مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه نماید.

تبصره ۳. دانشجو موظف است پس از بازگشت از فرصت پژوهشی، علاوه بر تحویل گزارش عملکرد فرصت مطالعاتی، اقدام به برگزاری جلسه ارائه دستاوردهای فرصت مطالعاتی خود با حضور استاد راهنما و اساتید و دانشجویان علاقمند در دانشکده نماید.

ماده ۴۷. دانشجو پس از تدوین رساله و مشروط بر تأیید استاد/استادان راهنما از حداقل کفایت دستاوردهای علمی، مجاز است در حضور هیئت داوران از رساله خود دفاع کند.

تبصره ۱. مسئولیت اصالت رساله و دستاوردهای آن به طور مستقیم بر عهده استاد راهنما می باشد. این موضوع می بایست توسط شورای تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی مورد تایید قرار گیرد.

تبصره ۲. در موارد خاص، تحصیلات تکمیلی دانشگاه می تواند برای بررسی کیفیت علمی رساله و کفایت دستاوردهای علمی آن از داوری تخصصی به صورت محرمانه استفاده نماید.

تبصره ۳. پیش دفاع و دفاع از رساله حداقل دو نیمسال پس از تصویب پروپوزال و مشروط به رعایت حداقل دوره تحصیل، قابل انجام است.

تبصره ۴. دانشجو موظف است، قبل از دفاع نهایی، دستاورد رساله خود را در جلسه پیش دفاع با حضور استاد/استادان راهنما و مشاور/مشاوران، داور داخلی و مدیر گروه (داور دوم) و علاقمندان زیر نظر معاون تحصیلات تکمیلی دانشکده، تشریح نماید. رساله دانشجو در صورت پذیرش، پس از اصلاحات احتمالی، آماده دفاع نهایی خواهد شد.

تبصره ۵. ترکیب هیات داوران دفاع از رساله عبارتند از:

- استاد/استادان راهنما، استاد/استادان مشاور

- یک داور داخلی از گروه با مرتبه حداقل استادیاری

- دو داور خارجی از موسسات خارج از دانشگاه که حداقل یکی از آن ها دارای مرتبه دانشیاری یا استادی باشد.

تبصره ۶. هیأت داوران به پیشنهاد استاد راهنما، تایید گروه آموزشی و شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده انتخاب می شوند. استاد راهنما حداقل تعداد شش نفر داور داخلی و خارجی را به شورای تحصیلات تکمیلی پیشنهاد می دهد و شورای تحصیلات تکمیلی گروه از بین آن ها سه نفر را انتخاب می نماید.

تبصره ۷. گروه ملزم است در راستای ارتقای شاخص های کیفی جلسه دفاع، داوران پیشنهادی را بر اساس تخصص و به صورت متنوع از دانشگاه های معتبر انتخاب نماید.

تبصره ۸. اعضاء هیأت داوران لازم است حداقل ۳ سال سابقه تدریس در دوره‌های تحصیلات تکمیلی داشته باشند.
تبصره ۹. برای اخذ مجوز دفاع از رساله دکتری، لازم است کلیه مدارک حداقل ۴۵ روز قبل از تاریخ پیشنهادی دفاع به تحصیلات تکمیلی دانشگاه ارسال شود.

تبصره ۱۰. ضروری است دانشکده‌ها برنامه دفاع را به گونه‌ای مدیریت کنند که هیأت داوران حداقل سه هفته برای اظهار نظر فرصت داشته باشند و پس از دریافت تاییدیه قابل دفاع بودن رساله دانشگاه، مراحل تعیین نهایی زمان دفاع صورت گیرد.

تبصره ۱۱. گروه می‌تواند در جلسه دفاع پایان نامه، حداکثر از دو داور (خارج از دانشگاه) به صورت حضوری یا مجازی استفاده نماید. در این صورت، ناظر تحصیلات تکمیلی مسئول مستقیم درج نمره داور خارج از دانشگاه و تایید و امضاء صورتجلسه های مربوطه از طرف داور خارج از دانشگاه می‌باشد.

تبصره ۱۲ (تبصره ۱ و). محدوده شاخص‌های کفایت دستاوردهای علمی با رعایت تبصره ۱۳ و ۱۴ همین ماده توسط معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه و با مشارکت معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه تعیین و پس از تصویب در شورای آموزشی دانشگاه قابل اجرا است.

تبصره ۱۳ (تبصره ۲ و). در تعیین شاخص‌های کفایت دستاوردهای علمی موضوع تبصره ۱۲ این ماده با توجه به اهمیت انتشار دستاوردهای علمی و مرجعیت علمی کشور، چاپ دو مقاله علمی پژوهشی یا مروری معتبر و مستخرج از رساله در نشریات با درجه الف و ب مورد تأیید معاونت پژوهشی وزارت یا نشریات نمایه شده بین المللی معتبر مورد تأیید دانشگاه و یا ثبت اختراع خارجی در دفاتر بین المللی ثبت اختراع معتبر مورد تأیید دانشگاه الزامی است. دانشگاه می‌تواند مواردی همچون نظریه پردازی، چاپ کتاب، ثبت اختراع داخلی در مراجع رسمی ثبت اختراع کشور را در چارچوب سازوکار پیش بینی شده در تبصره ۱۲ همین ماده جایگزین مقاله دوم پذیرفته شده نماید.

تبصره ۱۴ (تبصره ۳ و). اخذ کد DOI یا DOR (ویژه مقالات علمی پژوهشی مجلات علمی داخل کشور) معادل چاپ مقاله محسوب می‌شود. در صورت تاخیر در اخذ کد DOR با استعلام و تایید معاونت تحصیلات تکمیلی دانشگاه، یک نامه پذیرش برای یکی از مقالات موضوع این تبصره، قابل قبول است.

تبصره ۱۵. برای دانشجویان غیر ایرانی مقطع دکتری، یکی از مقالات علمی پژوهشی مستخرج از رساله می‌تواند در نشریات نمایه شده ISC از سایر کشورها باشد.

ماده ۴۸. نمره رساله در میانگین کل محاسبه نمی‌شود و ارزشیابی آن به صورت کیفی و به شرح زیر انجام می‌شود:

- مردود (کمتر از ۱۶)؛
  - قبول با درجه؛ خوب (۱۶ تا ۱۷/۹۹)، خیلی خوب (۱۸ تا ۱۸/۹۹) و یا عالی (۱۹ تا ۲۰).
- تبصره ۱ (و).** چنانچه ارزشیابی رساله، مردود اعلام شود، با تأیید هیئت داوران حداکثر یک نیمسال تحصیل به دانشجو اجازه داده می‌شود تا پس از اعمال نظرات اصلاحی هیئت داوران، یک بار دیگر در جلسه دفاع شرکت و از رساله خود دفاع کند. در صورت عدم موفقیت دانشجو در دفاع از رساله در بار دوم، دانشجو از ادامه تحصیل محروم می‌شود.
- تبصره ۲ (و).** حداکثر زمان اصلاح رساله پس از برگزاری جلسه نهایی دفاع و اخذ نمره قبولی توسط دانشجو، پنج ماه می‌باشد. هیئت داوران موظف است در جلسه دفاع، برای شرایطی که دانشجو اصلاحات را انجام ندهد یا اصلاحات توسط استاد راهنما تایید نشود، نحوه ارائه نمره نهایی و قبولی یا عدم قبولی رساله را تعیین تکلیف کند.
- تبصره ۳.** در صورت تصویب هیأت داوران در جلسه دفاع، اصلاحات اساسی پایان نامه، علاوه بر تایید استاد راهنما، ضروری است به تایید اساتید داور نیز برسد.

تبصره ۴. بنا بر مصوبه هیات امناء دانشگاه بوعلی سینا، دانشجوی دکتری ملزم است حداکثر پنج ماه پس از دفاع، اصلاحات مورد نظر هیئت داوران را در رساله اعمال و به تایید استاد راهنما برساند. در غیر این صورت بابت هر هفته تاخیر (حداکثر تا ۱۸ هفته) هزینه یک هجدهم شهریه ثابت یک نیم سال تحصیلی دانشجوی دکتری نوبت دوم از دانشجو اخذ شده و سپس نمره رساله وی ثبت و مجوز تسویه حساب صادر می شود. در صورت تاخیر بیش از ۱۸ هفته، موضوع جهت بررسی به کمیسیون موارد خاص دانشگاه ارجاع می شود. در صورت نبود دلایل کافی با نظر کمیسیون موارد خاص، رساله دانشجو مردود اعلام می گردد و پس از تسویه حساب صرفاً گواهی واحدهای گذرانده شده در اختیار دانشجو قرار می گیرد.

تبصره ۵ (تبصره ۳ و). دانشجویی که در سنوات مجاز تحصیلی با موفقیت از رساله خود دفاع نکند، با رعایت ضوابط مربوط فقط گواهی گذراندن واحدهای درسی را دریافت می کند.

ماده ۴۹. ملاک دانش آموختگی، گذراندن همه واحدهای درسی دوره، داشتن میانگین کل حداقل ۱۶ و موفقیت در دفاع از رساله است.

تبصره ۱ (و). تاریخ دانش آموختگی، روز دفاع با کسب درجه قبولی از رساله است.

ماده ۵۰. چنانچه دانشجو در حین تحصیل و انجام پژوهش و تدوین رساله مرتکب تخلف علمی (جعل، تقلب، کپی برداری و دیگر مصادیق) شود و تخلف او از سوی کارگروه اخلاق در پژوهش دانشگاه اثبات گردد، با رعایت ضوابط تعیین شده توسط کارگروه مذکور و متناسب با میزان تخلف، تصمیم گیری در مورد دانشجوی خاطی توسط دانشگاه انجام می شود.

تبصره ۱ (و). در صورت احراز و اثبات تخلف علمی دانشجو پس از اتمام تحصیلات از سوی کارگروه اخلاق در پژوهش دانشگاه با رعایت ضوابط تعیین شده توسط کارگروه مذکور، تخلف مذکور بررسی و متناسب با میزان تخلف، تصمیم گیری در مورد دانشجوی خاطی توسط دانشگاه انجام می شود.

تبصره ۲. احراز و اثبات قطعی تخلف علمی دانشجو در حین تحصیل و انجام پژوهش و تدوین پایان نامه، منجر به محرومیت از ادامه تحصیل و اخراج می شود.

تبصره ۳. احراز و اثبات قطعی تخلف علمی دانشجو پس از اتمام تحصیلات، منجر به ابطال مدرک تحصیلی صادر شده خواهد شد.

ماده ۵۱. دانشگاه هایی که همزمان دارای هیئت امناء و هیئت ممیزه مستقل می باشند موظف هستند حداکثر تا پیش از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ نسبت به تدوین شیوه نامه اجرایی آیین نامه اقدام نمایند و آن را جهت اجرا ابلاغ نمایند و یک رونوشت از شیوه نامه اجرایی را به معاونت آموزشی وزارت ارسال نمایند.

تبصره ۱ (و). دانشگاه آزاد اسلامی، دانشگاه پیام نور، دانشگاه جامع علمی کاربردی، دانشگاه فنی و حرفه ای و دانشگاه فرهنگیان موظف می باشند شیوه نامه اجرایی این آیین نامه را حداکثر تا پیش از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ در سازمان مرکزی خود تدوین و جهت اجرا ابلاغ نمایند و یک رونوشت از شیوه نامه اجرایی را به معاونت آموزشی وزارت ارسال نمایند.

تبصره ۲ (و). دانشگاه هایی که دارای هیئت امناء و هیئت ممیزه مستقل به طور توأمان نمی باشند از شیوه نامه اجرایی دانشگاه جامع و معین دولتی استان محل استقرار خود مندرج در بند ۳۹ پیوست شماره ۱ این آیین نامه تبعیت می نمایند.

تبصره ۳ (و). رعایت کلیه مواد و تبصره های این آیین نامه در شیوه نامه اجرایی تدوین شده توسط دانشگاه الزامی است.

تبصره ۴ (و). دانشگاه موظف هستند این آیین نامه و شیوه نامه اجرایی مورد بهره برداری برای آن را از طریق درگاه های اطلاع رسانی خود به اطلاع دانشجویان و اعضاء هیئت علمی دانشگاه برسانند.

تبصره ۵ (و). در صورت عدم تصویب و ابلاغ شیوه نامه اجرایی توسط دانشگاه پیش از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳، آخرین شیوه نامه اجرایی دانشگاه تهران (شیوه نامه تدوین شده برای ورودی های سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ مطابق مواد این آیین نامه) ملاک عمل خواهد بود.

تبصره ۶ (و). برای دانشجویان هر ورودی (تا پایان دوره تحصیلی) شیوه نامه اجرایی شروع دوره ملاک عمل است.

ماده ۵۲. مسئولیت حسن اجرای این آیین نامه و پاسخگویی قانونی به آن بر عهده دانشگاه و نظارت بر اجرا و تفسیر مفاد آن بر عهده معاون آموزشی وزارت است.

ماده ۵۳. این آیین نامه و تبصره های آن برای دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ و پس از آن لازم الاجراست. مواردی که در شیوه نامه اجرایی دانشگاه ها مطابق با این آیین نامه تنظیم می شود نیز برای دانشجویان ورودی سال ۱۴۰۲-۱۴۰۳ و پس از آن لازم الاجراست. برای دانشجویان ورودی های پیشین، مطابق با آیین نامه های ابلاغی دوره های خود عمل می شود.

ماده ۵۴. این آیین نامه با یک مقدمه، ۵۴ ماده و یک پیوست، در جلسه شماره ۹۶۲ تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۲۵ به تصویب شورای عالی برنامه ریزی آموزشی رسید و تمام آیین نامه ها و بخشنامه ها و مستندات مرتبط با مقررات آموزشی قبلی برای دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ و پس از آن لغو و بلااثر است.

پیوست شماره ۱ (تعاریف)

۱. وزارت: منظور وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.
۲. شورای عالی برنامه ریزی آموزشی: منظور شورای عالی برنامه ریزی آموزشی وزارت است.
۳. دانشگاه: منظور هر یک از دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دارای مجوز تاسیس از مراجع ذی‌ربط که مجری دوره‌های کاردانی، کارشناسی ناپیوسته، کارشناسی پیوسته، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی هستند.
۴. آموزش رایگان: منظور آموزش دانشجو در طول سنوات مجاز دوره تحصیلی، بدون پرداخت هزینه (در دانشگاه‌های استفاده کننده از بودجه عمومی دولت) است.
۵. مدرس: عضو هیئت علمی دانشگاه یا شخصی که به واسطه ابلاغ رسمی از جانب دانشگاه برای تدریس یک یا چند درس در دانشگاه بکارگیری می شود.
۶. دانشجو: فردی است که در یکی از دوره‌های آموزش عالی برابر ضوابط معین، پذیرفته شده، ثبت نام کرده و به تحصیل مشغول است.
۷. دانش آموخته: فردی است که یکی از رشته‌های دوره‌های تحصیلی مصوب را با موفقیت به پایان رسانده و برابر ضوابط معین، گواهی یا مدرک تحصیلی مربوطه را دریافت کرده است.
۸. حضوری: شیوه‌ای از پذیرش است که دانشجو به صورت تمام وقت در فعالیت‌های تحصیلی دانشگاه شرکت می کند.
۹. غیر حضوری: شیوه‌ای از پذیرش است که دانشجو بدون حضور در دانشگاه، فعالیت‌های تحصیلی دارد.
۱۰. نیمه حضوری: شیوه‌ای از پذیرش است که بخشی از آموزش آن حضوری و بخش دیگر غیرحضوری به انجام می‌رسد.
۱۱. شهریه پرداز: منظور آموزش دانشجو در یک دوره تحصیلی، به ازای پرداخت هزینه‌ها است.
۱۲. نیمسال تحصیلی: بازه زمانی تعیین شده که شامل ۱۶ هفته آموزش و ۲ هفته امتحانات پایانی است.
۱۳. بازه تابستانی: بازه زمانی شامل ۶ هفته آموزش و ۱ هفته امتحانات است.
۱۴. برنامه درسی: مجموعه به هم پیوسته‌ای از دروس هر رشته تحصیلی با هدفی مشخص، مصوب شورای عالی برنامه ریزی آموزشی است.
۱۵. واحد درسی: ارزش مقداری درسی است که ساعات هر واحد مطابق آیین‌نامه تدوین و بازنگری برنامه‌های درسی مصوب شورای عالی برنامه ریزی آموزشی تعیین می‌شود و طبق برنامه درسی مصوب شورای عالی برنامه ریزی آموزشی اجرا می‌شود.
۱۶. درس جبرانی: درسی است که با تأیید گروه آموزشی، گذراندن آن برای رفع کمبود دانش یا مهارت دانشجو، در آغاز دوره تحصیلی، ضروری تشخیص داده می‌شود. این نوع درس فقط برای دانشجویانی که از رشته‌های غیر مرتبط وارد دوره شده اند مطابق ضوابط وزارت قابل ارائه است.
۱۷. مشروطی: وضعیت تحصیلی است که دانشجو در یک نیمسال، بر حسب مقررات هر دوره تحصیلی، میانگین کمتر از حد نصاب تعیین شده در آن دوره را کسب کرده باشد.
۱۸. رشته تحصیلی: یک شعبه فرعی از شاخه‌های علمی که به لحاظ موضوع دارای قلمرو مشخص و متمایز از سایر شاخه‌های علمی است و به احراز دانش تخصصی، مهارت یا کارآمدی معینی می‌انجامد.
۱۹. گرایش تحصیلی: به شعبه‌ای از یک رشته که ناظر بر وجه تخصصی آن باشد، اطلاق می‌شود. اختلاف درس‌ها در دو گرایش از یک رشته، نباید از ۷۰ درصد کل واحدهای رشته بیشتر باشد.
۲۰. کاردانی پیوسته: دوره تحصیلی است که دارندگان مدرک دیپلم، (در نظام آموزشی دارای پیش دانشگاهی بدون نیاز به گذراندن دوره پیش دانشگاهی) به آن وارد می‌شوند و با گذراندن حداقل ۶۸ واحد درسی طبق برنامه مصوب، به دریافت مدرک کاردانی نایل می‌آیند.
۲۱. کاردانی ناپیوسته: دوره تحصیلی پس از دوره متوسطه است که فرد پس از اخذ دیپلم و گذراندن دوره پیش دانشگاهی (در نظام

- آموزشی دارای پیش دانشگاهی) به آن وارد می شود و با گذراندن حداقل ۶۸ واحد درسی طبق برنامه مصوب، به دریافت مدرک کاردانی نایل می آید.
۲۲. **کارشناسی پیوسته:** دوره تحصیلی پس از دوره متوسطه است که فرد پس از اخذ دیپلم و گذراندن دوره پیش دانشگاهی (در نظام آموزشی دارای پیش دانشگاهی) به آن وارد شده و با گذراندن حداقل ۱۳۰ واحد درسی طبق برنامه درسی مصوب به دریافت مدرک کارشناسی نایل می آید.
۲۳. **کارشناسی ناپیوسته:** دوره تحصیلی است که پس از دوره کاردانی (پیوسته یا ناپیوسته) آغاز و با گذراندن حداقل ۶۸ واحد درسی طبق برنامه مصوب، به دریافت مدرک کارشناسی منتهی می شود.
۲۴. **کارشناسی ارشد:** دوره تحصیلی است که پس از دوره کارشناسی آغاز می شود و شامل ۲۸ تا ۳۲ واحد درسی است.
۲۵. **دکتری تخصصی:** دوره تحصیلی است که پس از دوره کارشناسی ارشد آغاز می شود و شامل ۳۶ واحد درسی است.
۲۶. **گروه آزمایشی:** مجموعه رشته های تحصیلی در دوره متوسطه است که با توجه به مواد آزمون مشترک، دسته بندی می شود.
۲۷. **گروه آموزشی:** بنیادی ترین واحد سازمانی دانشگاهی متشکل از تعدادی عضو هیئت علمی با تخصص مشترک، در یک رشته علمی خاص یا چند رشته متجانس که به منظور ایجاد و اجرای آن رشته تحصیلی در دانشگاه تشکیل می شود.
۲۸. **مجموعه امتحانی:** منظور مجموعه امتحانی مندرج در دفترچه ثبت نام آزمون سازمان سنجش آموزش کشور است.
۲۹. **شورای آموزشی:** یکی از شوراهای تخصصی در نخستین سطح سیاست گذاری و برنامه ریزی راهبردی در امور آموزشی دانشگاه است که به منظور ایجاد هماهنگی و تسهیل در امور اجرایی مرتبط با تحصیل دانشجو در حوزه معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی تشکیل می شود.
۳۰. **شیوه آموزشی - پژوهشی:** شیوه ای تحصیلی در دوره کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی که برنامه درسی مربوط به آن، علاوه بر واحدهای درسی، مشتمل بر اجرای یک پروژه تحقیقاتی است که منجر به پایان نامه و یا رساله می شود.
۳۱. **شیوه مجازی:** شیوه آموزشی در دوره کارشناسی یا کارشناسی ارشد است که دانشجوی آن برابر ضوابط معین پذیرفته و ثبت نام می شود و به کمک فناوری اطلاعات و ارتباطات، تحصیل می کند. در این شیوه دانشجو نیمه حضوری یا غیرحضوری تحصیل می کند.
۳۲. **ارزیابی جامع:** بررسی همه جانبه از توانمندی های آموزشی و پژوهشی دانشجوی دکتری تخصصی است که پس از گذراندن واحدهای دوره برگزار می شود.
۳۳. **راهنمای آموزشی:** عضو هیئت علمی آگاه و مسلط به امور آموزشی و پژوهشی است که از سوی دانشگاه انتخاب می شود تا از تاریخ ورود تا پایان دوره تحصیلی، راهنمای تحصیل دانشجو در دوره کاردانی و کارشناسی باشد.
۳۴. **پایان نامه:** مستند علمی است که در فرایند تحصیل دانشجوی دوره کارشناسی ارشد و از طریق تحقیق در یک حوزه معین از رشته یا گرایش تحصیلی و با راهنمایی استاد/استادان راهنما و حسب مورد بر اساس استانداردهای پژوهشی تدوین می شود.
۳۵. **رساله:** مستند علمی است که در فرایند تحصیل دانشجوی دوره دکتری تخصصی و از طریق تحقیق در یک حوزه معین از رشته یا گرایش تحصیلی، با راهنمایی استاد/استادان راهنما و بر اساس استانداردهای پژوهشی با هدف توسعه مرزهای دانش تدوین می شود.
۳۶. **استاد راهنما:** یکی از اعضای هیئت علمی دارای مدرک دکتری تخصصی است که مسئولیت راهنمایی دانشجو را در انجام پایان نامه یا رساله بر عهده دارد.
۳۷. **استاد مشاور:** یکی از اعضای هیئت علمی و یا فرد دارای صلاحیت با تخصص مرتبط است که مسئولیت مشاوره دانشجو را در انجام پروژه، پایان نامه و یا رساله بر عهده دارد.
۳۸. **هیئت داوران:** اعضای هیئت علمی یا افراد متخصص دارای صلاحیت دانشگاهی هستند که برای ارزیابی کمی و کیفی پایان نامه و یا رساله دانشجو در دوره کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی مطابق دستورالعمل اجرایی مصوب دانشگاه انتخاب می شوند.

۳۹. دانشگاه جامع و معین دولتی استان موضوع آیین نامه مذکور: آذربایجان شرقی (دانشگاه تبریز)، آذربایجان غربی (دانشگاه ارومیه)، اردبیل (دانشگاه محقق اردبیلی)، اصفهان (دانشگاه اصفهان)، البرز (دانشگاه خوارزمی)، ایلام (دانشگاه ایلام)، بوشهر (دانشگاه خلیج فارس)، تهران (دانشگاه تهران)، چهارمحال و بختیاری (دانشگاه شهرکرد)، خراسان جنوبی (دانشگاه بیرجند)، خراسان شمالی (دانشگاه بجنورد)، خراسان رضوی (دانشگاه فردوسی مشهد)، خوزستان (دانشگاه شهید چمران اهواز)، زنجان (دانشگاه زنجان)، سمنان (دانشگاه سمنان)، سیستان و بلوچستان (دانشگاه سیستان و بلوچستان)، فارس (دانشگاه شیراز)، قزوین (دانشگاه امام خمینی (ره) قزوین)، قم (دانشگاه قم)، کردستان (دانشگاه کردستان)، کرمان (دانشگاه شهید باهنر کرمان)، کرمانشاه (دانشگاه رازی)، کهگیلویه و بویراحمد (دانشگاه یاسوج)، گلستان (دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان)، گیلان (دانشگاه گیلان)، لرستان (دانشگاه لرستان)، مازندران (دانشگاه مازندران)، مرکزی (دانشگاه اراک)، هرمزگان (دانشگاه هرمزگان)، همدان (دانشگاه بوعلی سینا)، یزد (دانشگاه یزد)

۴۰. هزینه های رفاهی: منظور تسهیلات و امکانات غیر آموزشی مانند کمک هزینه های خوابگاه، تغذیه، ایاب و ذهاب و سایر مواردی که توسط دانشگاه به صورت رایگان یا یارانه ای به دانشجو تخصیص می یابد.

۴۱. دوره پژوهشی: دوره ای است که دانشجوی دکتری پس از گذراندن امتحان جامع، وارد آن دوره می شود.